บรรณานุกรม

เอกสารชั้นต้นภาษาไทย

๑. เอกสารที่ยังไม่ตีพิมพ์

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กระทรวงเกษตราธิการรัชกาลที่ ๕ - ๗

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ กษ.๑/๑๑ ถวายรายงาน มร.โฮมัน วันเดอร์ ไฮเด ว่าด้วยการทำรถไฟสู้ขุดคลองไม่ได้ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๐.

_____. เอกสาร ร.๕ กษ.๔/๕ รายงานโครงการทดน้ำไขน้ำสำหรับเขตที่ราบแห่งลาดแม่น้ำเจ้าพระยาตอนใต้ ของ มิสเตอร์ เจ. โฮมาน วันเดอร์ ไฮเด ๒๔๔๕.

_____. เอกสาร ร.๕ กษ.๔/๕ General Report on Irrigation and Drainage in the Lower Menam Valley by J. Homan Van der Heide, 1903.

_____. เอกสาร ร.๕ กษ.๔.๔/๑๒ เล่ม ๒ Scheme of Irrigation in Siam by Joachim Grassi, 1902.

_____. เอกสาร ร.๖ กษ.๔/๑ ประตูน้ำบางเหี้ย ๒๔๕๓ - ๒๔๕๖.

_____. เอกสาร ร.๖ กษ.๔/๒ A Note on the Pasak Scheme by Mr. R.C.R. Wilson. Nov. 5, 1915.

_____. เอกสาร ร.๖ กษ.๔/๒ ทดน้ำแควป่าสัก ๒๔๕๓ - ๒๔๕๖ .

_____. เอกสาร ร.๖ กษ.๔/๓ แยกหน้าที่กรมทดน้ำ และกรมทาง ทางน้ำไปขึ้นกระทรวงเกษตร ๒๔๕๗.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๖ กษ.๔/๗ นายกอน จามรมาน หัวหน้าราษฎรชาวนาร้องทุกข์เรื่องปิดคลองประเวศ จังหวัดธัญบุรี วันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๓.

_____. เอกสาร ร.๖ กษ.๔/๘ กรมทดน้ำ พ.ศ. ๒๔๖๕.

_____. เอกสาร ร.๕ กษ.๔/๕ พระราชทานสถานที่ต่าง ๆ เกี่ยวกับการทดน้ำ พ.ศ. ๒๔๖๕.

_____. เอกสาร ร.๖ กษ.๑๑/๖ Reports upon the effect which the proposed water works scheme is likely to have upon the proposed water works scheme for Bangkok, 1903.

_____. เอกสาร ร.๗ กษ.๒/๒ ประกาศเปลี่ยนนามกรมทดน้ำเป็นกรมชลประทาน วันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๐.

_____. เอกสาร ร.๗ กษ.๕/๕ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการเสนองบประมาณทดน้ำ พ.ศ. ๒๔๗๑.

_____. เอกสาร ร.๗ กษ.๕/๕ เรื่องโครงการชลประทาน

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กระทรวงเกษตร (ใหม่) รัชกาลที่ ๕ - ๗ เอกสารส่วนนี้ได้ใช้ตั้งแต่หอจดหมายเหตุแห่งชาติยังมิได้จัดแยกหมวดหมู่ การเรียงลำดับเป็นไปตามเอกสารเดิม ซึ่งแยกออกดังนี้

๑. กรมคลอง
๒. กรมชลประทาน
๓. แผนกสารบรรณ : รายงาน
๔. แผนกเพาะปลูก
๕. กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์
๖. กองเลขานุการ ส่วนเสนาบดีสภา

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่ม ๑/๑ จ้าง อินยิเนียวิลันดามาทำการตรวจคลอง.

_____. เอกสาร ร. ๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๒/๔ มิสเตอร์ คาร์แนค แนะนำให้ตั้งกรมคลอง พ.ศ. ๒๔๔๒.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่ม ๓/๓๔ มิสเตอร์ โฮมัน วันเดอร์ ไฮเด ยื่นรายงานการตรวจคลอง พ.ศ. ๒๔๔๕.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๓/๕๕ มิสเตอร์ เกรแฮม ชี้แจงความเห็นในเรื่องการขุดคลอง เรื่องน้ำจืด และเรื่องจัดสร้างทางสำหรับไปมาทางเหนือได้สะดวก พ.ศ. ๒๔๔๕.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่ม ๕/๗๑ กรมคลองยื่นรายงานความเห็นในการขุดซ่อมคลองต่าง ๆ : รายงานของนายไฮเด พ.ศ. ๒๔๔๕.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่ม ๕/๘๗ กรมศุขาภิบาล ส่งความเห็นและงบประมาณย่อของ มิสเตอร์ เคอลา มโฮเตียร์ อินยิเนีย ว่าด้วยการทำ วอเตอร์สไปร กับขอรับรายงาน มิสเตอร์ วันเดอร์ ไฮเด ว่าด้วยการขุดคลองน้ำจืดไปสอบสวนด้วย

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่ม ๕/๘๗ รายงานใช้จ่ายเกี่ยวด้วยโสหุ้ยของการอิริเกเช่นสกิมที่ผ่อนขนาดคลองลง พ.ศ. ๒๔๔๘.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๕/๘๗ Note in regard to the cost of the irrigation scheme at reduced capacitys as far as to be executed in the year 125 - 128 in clusive in connection with the city water work. March 12, 124.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่ม ๗/๑๖๑ กระทรวงเกษตรคิดจะจ้างอินยิเนียร์มารับราชการกรมคลอง ๗ นาย

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๙ ตอนที่ ๑๕/๑๖๕ ซ่อมคลองแสนแสบ และทำประตูน้ำปทุมวัน ท่าไข่ บางขนาก และบางเหี้ย พ.ศ. ๒๔๕๓

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๙/๑๖๘ สร้างประตูน้ำคลองภาษีเจริญและคลองดำเนินสะดวก.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่ม ๙/๑๖๘ Report on the improvement of klongs Pasi Charoen, Dam Nurn Saduark and klong Mahasawatdee by Mr.J. Homan Van der Heide. Oct. 15, 1906.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๒๓/๕๐๕ บาญชีการจรต่าง ๆ สำหรับกรมคลองตั้งแต่ ศก.๑๒๒ ถึงศก.๑๒๕.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๒๔/๕๑๐ กรมคลองส่งความเห็นเรื่องที่จะทำทำนบปิดแม่น้ำป่าสัก พ.ศ. ๒๔๔๙

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๓๖/๘๐๓ รายงานกรมคลองกล่าวถึงตั้งแต่ตั้งกรมคลอง ถึงตั้งหม่อมอนุรุทธเทวาเป็นเจ้ากรม โดย นายนีนาเบอร์ รองเจ้ากรมคลอง พ.ศ. ๒๔๕๒

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๓๘/๘๗๗ กระทรวงเกษตรซ่อมประตูน้ำบางเหี้ย พ.ศ. ๒๔๔๙.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่ม ๔๒/๙๗๕ Note on the Situation as regards Irrigation.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๔๒/๙๘๐ โปรดเกล้าให้กระทรวงเกษตรรับมอบหมายงานแผนกทางน้ำในกรมทางจากกระทรวงคมนาคม พ.ศ. ๒๔๕๗.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ . ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๔๓/๑๐๒๐ รายงานการทดน้ำของมิสเตอร์วอร์ด พ.ศ. ๒๔๕๘.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๔๕/๑๑๐๓ กระทรวงคลังขอทราบความตกลงเรื่องเงินทำการทดน้ำไขน้ำแควป่าสักกับขอทราบประโยชน์ที่จะได้จากการทดน้ำไขน้ำ พ.ศ. ๒๔๕๘.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๔๕/๑๑๐๔ ประกาศกำหนดเขตและตั้งเจ้าพนักงานจัดซื้อที่ดินทำการทดน้ำไขน้ำแควป่าสัก พ.ศ. ๒๔๕๘.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมคลอง เล่มที่ ๔๕/๑๐๘๘ กรมทดน้ำยืมเงินจัดการทำการทดน้ำไขน้ำแควป่าสัก พ.ศ. ๒๔๕๔.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กรมคลอง เล่มที่ ๕๒/๑๓๖๗ กรมทดน้ำยื่นรายงานการก่อสร้าง การทดน้ำ แควป่าสัก พร้อมทั้งรูปภาพแสดงกิจการที่ได้ทำไปแล้ว พ.ศ. ๒๔๖๓.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่ม ๖/๒๔๔ กรมทดน้ำขออนุญาตส่งใบแจ้งความแนะนำราษฎรชาวนาให้จัดทำคันนากั้นน้ำลงในหนังสือพิมพ์รายวัน กระทรวงอนุญาต พ.ศ. ๒๔๖๖

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่มที่ ๗/๓๖๔ กระทรวงเกษตรกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาต ประกาศล่วงหน้าเตรียมการที่จะปิดคลองรังสิตประยูรศักดิ์สายใหญ่ระหว่างคลองซอยที่ ๙, ๑๐ เพื่อทดน้ำให้สูงขึ้นสำหรับหล่อเลี้ยงต้นข้าวในที่ดอน พ.ศ. ๒๔๖๗.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่ม ๗/๓๖๖ นายปานกำนัน ร้องว่าราษฎรชาวนาในทุ่งหลวง คลองรังสิตได้รับความเดือดร้อนโดยน้ำไม่พอหล่อเลี้ยงต้นข้าว กระทรวงสั่งให้กรมทดน้ำพิจารณา พ.ศ. ๒๔๖๗.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่มที่ ๑๒/๕๔๗ กระทรวงมหาดไทยส่งเรื่องราวร้องทุกข์ของนายเงียบ กับพวกร้องว่าได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากการที่ได้จัดการทดน้ำขึ้นที่ลำน้ำนครนายก ตอนศาลเจ้าองครักษ์ เพราะนายเงียบกับพวกอยู่ใต้น้ำ เกรงว่าจะไม่มีน้ำหล่อเลี้ยงต้นข้าวในปีนี้และปีหน้าต่อ ๆ ไป พ.ศ. ๒๔๖๘.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่มที่ ๑๒/๕๔๙. กระทรวงมหาดไทยส่งเรื่องราว ของ นายเองกับพวก ๑๐๔ รายชื่อ ร้องว่าตั้งแต่ตั้งกรมทดน้ำขึ้นที่คลอง ๑๖ ฝั่งเหนือทำให้ที่นาของเขาประมาณ ๒๐,๐๐๐ ไร่ ในตำบลดอนฉิมภาลี และบึงน้ำรักษ์ ซึ่งเคยได้ผลดีกลับได้ผลน้อยลงมา ๔ - ๕ ปีแล้ว ขอลดค่านา พ.ศ. ๒๔๖๘.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่มที่ ๒๔/๑๑๕๔ กระทรวงเกษตรขอให้มณฑลอยุธยาชี้แจงแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดธัญญบุรี เรื่องผู้ว่าราชการกล่าวในที่ประชุมว่าการทำคันนาเป็นอันทำไม่ได้ ซึ่งเป็นถ้อยคำส่งเสริมราษฎรไม่ให้ทำคันนา เป็นการขัดข้องต่อการของกรมทดน้ำ พ.ศ. ๒๔๖๘.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่มที่ ๓๒/๑๒๘๑ กระทรวงเกษตราธิการ ดำริตั้งกรมทดน้ำไขน้ำในประเทศสยาม และจัดจ้างผู้ชำนาญมากระทำการ พ.ศ. ๒๔๕๕.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่ม ๓๒/๑๒๘๖ พระมติ พระองค์เจ้าประดิษฐาสารี หารือเรื่องที่จะคิดขุดคลอง ตั้งแต่บางปลาม้ามาติดต่อกับสกีมของกรมทดน้ำ พ.ศ. ๒๔๕๙.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่มที่ ๓๓/๑๓๑๔ งบประมาณรายจ่ายเริ่มการทดน้ำไขน้ำ พ.ศ. ๒๔๕๖.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่มที่ ๓๕/๑๓๕๔ กรมชลประทานเสนอบาญชีรายละเอียดจำแนกเงินค่าใช้จ่ายทำการก่อสร้างสถีมต่าง ๆ พ.ศ. ๒๔๗๒ เป็นเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อขออนุญาตตั้งเป็นอัตราถือจ่ายกระทรวงขอไปคลัง ๆ อนุญาต.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่ม ๔๒/๑๖๖๔ บรรทึกเรื่องการก่อสร้างการทดน้ำที่จะดำเนินการต่อไปในปี พ.ศ.๒๔๗๐.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กรมชลประทาน เล่ม ๔๒/๑๖๖๕ รายงานประมาณการสถีมเชียงราก - บางเหี้ย สุพรรณบุรี นครนายก พายัพ สำหรับปี พ.ศ. ๒๔๗๐.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ. สารบรรณ เล่ม ๑/๑๔๖๗ กรมทดน้ำตั้งข้อบังคับเรื่องปิดเปิดประตูน้ำ ทำนบเลื่อนบริเวณทุ่งรังสิต ฯลฯ และเรื่องราษฎรบริเวณรังสิตร้องขอให้ปิดเปิดประตูน้ำให้เหมาะแก่การทำนากับเรื่องที่ต่าง ๆ ขอให้เปิดประตูน้ำบริเวณนี้ปล่อยน้ำปล่อยเรือออกบางคราว พ.ศ. ๒๔๖๓.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.รายงาน เล่มที่ ๖/๑๑๔ รายงานพระสาลีรัฐวิภาค วันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๖.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.แผนกสารบรรณ เล่ม ๑๒/๒๔๕ กรมทดน้ำขอให้ส่งรายงานอากาศ รายงานระดับน้ำ รายงานจ่ายน้ำตั้งแต่กันยายน ๒๔๖๘ - มีนาคม ๒๔๖๘ ไปยังเมืองสิมลา ประเทศอินเดีย และเมืองฟูเสียง ประเทศอินโดจีน แห่งละ ๑ สำรับ กระทรวงได้ส่งไปแล้ว พ.ศ. ๒๔๖๘.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.แผนกสารบรรณส่วนรายงาน เล่ม ๑๕/๒๔๕ รายงานตรวจการทำนาในบริเวณวงบังคับน้ำ และวงบังคับน้ำของพระผลากรนุรักษ์ พระยาชลขันธ์พินิต และพระโภชากร ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.รายงาน เล่ม ๒๑/๓๘๔ ส่งรายงานตรวจการทำนาของหลวงชนานุกูล เกษตรจังหวัดชัญญบุรี พ.ศ. ๒๔๗๑.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.สารบรรณ เล่ม ๔๐/๑๘๕๑ ราษฎรในจังหวัดชัญญบุรี ร้องว่าไม่มีน้ำจะทำนา ขอให้กรมทดน้ำช่วย พ.ศ. ๒๔๖๓.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.สารบรรณ เล่ม ๑๓๘/๓๒๒๖ เรื่องกรมทดน้ำประสงค์ให้ชาวนาคลองรังสิตทำคันนากั้นน้ำ พ.ศ. ๒๔๖๔.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.สารบรรณ เล่มที่ ๑๖๐/๓๗๔๕ นายกอน จามรมาน ขอให้เปิดประตูน้ำตอนใต้ เช่น ประตูน้ำพระโขนง เพื่อระบายน้ำ เพราะน้ำท่วมข้าวเสียหาย พ.ศ. ๒๔๖๕.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.สารบรรณ เล่มที่ ๑๖๐/๓๗๔๖ กรมทดน้ำบอกเรื่อง นายจุ่น (ราษฎร) กล่าวคำติเตียนเจ้าพนักงานรักษาคลองส่งน้ำที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๖๕.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.แผนกเพาะปลูก เล่ม ๑๐/๒๒๔ วิธีการจัดเงินอย่างสังเขปสำหรับทำการบังคับน้ำ (Irrigation and Drainage) ตามสกีมของมิสเตอร์ เย, โฮมัน วันเดอร์ ไฮเด เจ้ากรมคลอง โดยพระยาประชาชีพบริบาล วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๐.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ เล่ม ๑/๑ เรื่องประชุมสภาเผยแผ่พาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๖๓ - ๒๔๖๔.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ เล่มที่ ๓/๑๑ เรื่องประชุมสภาเผยแผ่พาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๗๔.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ เล่มที่ ๓/๑๑ ตอน ๒ เรื่องประชุมสภาเผยแผ่พาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๗๔.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ เล่ม ๖ รายงานตรวจการของนายลาเดลล์ ในท้องที่ บางบ่อ แปดริ้ว นครนายก คลองรังสิต หนองแค หนองตาโล่ ท่าหลวง ท่าเรือ และอยุธยา.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ เล่มที่ ๖/๘ เรื่องข้าว.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ เล่ม ๖/๒๓ ตอน ๒ รายงานการประชุมสภาเผยแผ่พาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๗๕.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ เล่มที่ ๗/๒๕ ข่าวหนังสือพิมพ์เรื่องเงิน พ.ศ. ๒๔๗๔.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ เล่ม ๗/๒๗ ข่าวหนังสือพิมพ์เรื่องเงิน.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ เล่ม ๑๙/๒๙๗ ค. ตอนที่ ๑ ฐานะแห่งการเงิน : คำริตัดทอนเงินในงบประมาณกระทรวงเกษตร.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กองเลขานุการ ส่วนเสนาบดีสภา เล่มที่ ๑๙/๒๙๗ ฆ. ฐะนะแห่งการเงิน (แฟ้มที่ ๔) กะตัวคนออก พ.ศ. ๒๔๖๘.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ กษ.กองเลขานุการ ส่วนเสนาบดีสภา เล่มที่ ๑๗/๒๘๒ ประกาศตักเตือนชาวนามิให้ตื่นเต้นในสมัยเงินฝืดเคือง.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ รัชกาลที่ ๕ - ๗.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ ค.๒๕/๑ สำเนาหนังสือเรื่องกู้เงินทำรถไฟ มีต้นฉบับบริบูรณ์อยู่แล้ว ปีกนี้เหลือ.

_____. เอกสาร ร.๕ ค.๒๕/๒ สำเนาที่ส่งไปลงพิมพ์

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ ค.๒๕/๓ กู้เงินทำรถไฟสายเหนือ (๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๖).

_____. เอกสาร ร.๕ ค.๒๕/๔

๑. หนังสือพระยาสุริยานุวัตรกราบทูลกรมหลวงเทวะวงศ์ เรื่องกู้เงินสร้างทางรถไฟ สำเนาที่ ๑๔๒ ชุดที่ ๑

๒. หนังสือพระยาพิพัฒโกษากราบทูลกรมขุนสมมต ฯลฯ เรื่องกู้เงินต่างประเทศทำทางรถไฟ สำเนาที่ ๒๔/๔๒๔ ชุดที่ ๒

๓. กรมนริศฯ มีหนังสือกราบบังคมทูล เรื่องกู้เงินทำรถไฟสายเหนือ

_____. เอกสาร ร.๕ ค.๒๕/๕ กู้เงินต่างประเทศทำรถไฟสายเหนือ

_____. เอกสาร ร.๕ ค.๕.๑/๑๔ รายงานกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ งบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๔๔๔ โดยนาย C. Rivett Carnac.

_____. เอกสาร ร. ๖ ค.๑/๒๔ เล่ม ๒ เห็นควรงดการจ่ายเงินสร้างรถไฟสายเหนือ และเห็นควรกู้เงินราษฎรมาทำการทดน้ำ พ.ศ. ๒๔๕๗.

_____. เอกสาร ร.๖ ค.๑/๕๔ รายงานนายวิลเลียมสันว่าด้วยปัญหาเรื่องเงิน พ.ศ. ๒๔๖๒.

_____. เอกสาร ร.๖ ค.๘.๒/๖ งบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๔๕๘.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ส่วนพระองค์ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ รัชกาลที่ ๕ - ๗.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ - ๗ สบ.๒.๘/๑ ปริมาณข้าวที่ส่งออกนอกประเทศในระยะ ๓๐ ปี พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๔๗๓.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร ร.๕ - ๗ สบ.๒.๔/๕ บันทึกเรื่องการทดน้ำ พ.ศ. ๒๔๖๖ - ๒๔๖๗.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ สบ.๒.๔/๖ บันทึกเรื่องการทดน้ำของสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ พ.ศ. ๒๔๖๖.

_____. เอกสาร ร.๕ - ๗ สบ.๒.๔/๗

๑. รายงานการทำนาในบริเวณทุ่งรังสิต พ.ศ. ๒๔๖๘

๒. รายงานของที่ปรึกษาแนะนำการจัดราชการในกระทรวงเกษตราธิการ เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษา.

๒. เอกสารชั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้ว

กระทรวงเกษตราธิการ. รายงานประจำปี กระทรวงเกษตราธิการ ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๔๒ ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๔.

กระทรวงมหาดไทย. เทศาภิบาล เล่ม ๑ (มิถุนายน ๒๔๔๙). "ปิดน้ำมณฑลกรุงเก่า".

กรมชลประทาน. การพัฒนาลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา. หนังสือที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีเชื่อนภูมิพล พระนคร : ๒๕๐๗.

_____. โครงการชลประทานเจ้าพระยาใหญ่ พระนคร , ๒๕๒๐.

_____. "โครงการเจ้าพระยาใหญ่" ในหนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพู่ อนุศาสนนันท์ อดีตรองอธิบดีฝ่ายบำรุงรักษากรมชลประทาน, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๐๙.

_____. กองแผนงานและงบประมาณ คำอธิบาย "ชลประทาน" พระนคร, ๒๕๑๙.

_____. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ งานชลประทานเพื่อประชาชน จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในการเปลี่ยนนามกรมทดน้ำเป็นคลองชลประทาน เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๐, มีนาคม ๒๕๒๐.

กรมชลประทาน. กระทรวงเกษตร ที่ระลึกในการเปิดเขื่อนเจ้าพระยา พระนคร , ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐.

_____. ที่ระลึกงานทำบุญครบ ๖๐ ปี ม.ล.ชูชาติ กำภู ๔ มกราคม ๒๕๐๔, พระนคร : โรงพิมพ์กรมวิชาการ กรมชลประทาน, ๒๕๐๔.

_____. แผนการก่อสร้างโครงการชลประทาน (เขื่อนเจ้าพระยา) พ.ศ. ๒๔๙๐ - ๒๔๙๖ โดยหลวงสินธุกิจปรีชา พระนคร, ๒๔๘๔.

_____. ผลงานของ ม.ล.ชูชาติ กำภู กรมชลประทานพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ม.ล.ชูชาติ กำภู วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๑๒.

_____. "วิวัฒนาการของงานชลประทานในประเทศไทย" ข่าวสารชลประทาน ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๑ (มีนาคม - เมษายน, ๒๕๒๐), หน้า ๑๓ - ๑๖.

เสถียร ลายลักษณ์. (รวบรวม) ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๕๒ (ภาค ๒) พระนคร : นิติเวชช์, ๒๔๘๓.

_____. (รวบรวม) ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๕๕ (ภาค ๑) พระนคร : นิติเวชช์, ๒๔๙๔.

สภาเผยแผ่พาณิชย์. จดหมายเหตุของสภาเผยแผ่พาณิชย์ "การทำนามณฑลอยุธยา" ฉบับที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๖๔.

_____. จดหมายเหตุสภาเผยแผ่พาณิชย์ "ผลในทางทรัพย์และในทางเงินแห่งการทำนาได้น้อยใน พ.ศ. ๒๔๖๒ ฉบับที่ ๓ มกราคม ๒๔๖๔.

_____. จดหมายเหตุของสภาเผยแผ่พาณิชย์ "บรรทึกเรื่องการทดน้ำในประเทศสยาม" กรุงเทพ : กระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ ๑๕ (มกราคม ๒๔๖๗).

_____. จดหมายเหตุของสภาเผยแผ่พาณิชย์ รายงานย่อแสดงรายได้รายจ่ายของประเทศสยาม ประจำ พ.ศ. ๒๔๖๘ และ ข้อความเพิ่มเติมโน้ตเรื่องการทดน้ำที่ได้จัดทำไปในเงินลงทุนใน พ.ศ. ๒๔๖๖ และ ๒๔๖๗ ฉบับที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๔๖๘.

สภาเผยแผ่พาณิชย์. จดหมายเหตุของสภาเผยแผ่พาณิชย์ "สำรวจโภคทรัพย์ของประเทศสยาม และวิจารณ์การค้าขายกับนานาประเทศในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๖ (พ.ศ. ๒๔๕๓ - ๒๔๖๘) ฉบับที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๙.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. โครงการพัฒนาการของรัฐสำหรับประเทศไทย (คำแปล) รายงานของคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการ พระนคร : กองการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล, ๒๕๐๓.

วงษานุประพัทธ์ เจ้าพระยา. ประวัติกระทรวงเกษตราธิการ พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพลเอก เจ้าพระยาวงษานุประพัทธ์ พระนคร, ๒๔๘๔.

เอกสารชั้นรองภาษาไทย

๑. หนังสือ

"ความเจริญของการชลประทานในประเทศไทย ใน ๑๕๐ ปี. ข่าวช่างฉบับพิเศษเนื่องในงานฉลองครบ ๑๕๐ ปี เมษายน ๒๔๗๘ ใน ข้าวเมืองไทย หน้า ๘๕-๑๐๓.สวัสดิ์ วีระเดชะ, รวบรวม. สำพิมพ์โอเดียนสโตร์,มปป.

ณรงค์ สินสวัสดิ์. (บรรณาธิการ) การปฏิรูปที่ดิน พระนคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๕.

เตช บุนนาค. "พระยาแขกเจ็ดหัวเมืองคบคิดขบถ ร.ศ.๑๒๑" ใน วรรณไวทยากร ฉบับสาขาวิชาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พระนคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๔.

บาร์ตัน, โทมัส แฟรงค์. และ สวาท เสนาณรงค์ ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทย พระนคร, ๒๕๐๐.

สุนทรี อาสะไวย์. ประวัติโครงการรังสิต รายงานการวิจัยของสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๐.

สวาท เสนาณรงค์. ภูมิศาสตร์ประเทศไทย. โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตรแห่งประเทศไทย พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๒.

สุวพันธ์ สนิทวงศ์, ม.ร.ว. เรื่องเข้าของประเทศสยาม พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพันตรี ม.ร.ว.สุวพันธ์ สนิทวงศ์ พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, พ.ศ. ๒๔๗๐.

อมร รักษาสัตย์ และชัดติยา กรรณสูตร. (บรรณาธิการ) ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ พิมพ์ครั้งที่ ๒ พระนคร, ๒๕๑๕.

อัมมาร์ สยามวาลา. "ข้าว" ใน เศรษฐกิจการเกษตร หน้า ๒๑ - ๑๑๔. รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, บรรณาธิการ พระนคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๑๗.

๒. วิทยานิพนธ์

ศิตติ ตันไทย. "คลองกับระบบเศรษฐกิจไทยสมัยรัชกาลที่ ๓ ถึงรัชกาลที่ ๕". วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔.

เกื้อกูล ยืนยงอนันต์. "การพัฒนาการคมนาคมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๑๔.

ชมพูนุช นาคีรักษ์. "บทบาทของที่ปรึกษาชาวต่างประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๔๑๑ - พ.ศ. ๒๔๕๓" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาภูมิศาสตร์ - ประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓.

ทรงศรี อาจอรุณ. "สิทธิสภาพนอกอาณาเขต" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย พระนคร : โรงพิมพ์สังคมศาสตร์, ๒๕๐๖.

หวีศิลป์ สืบวัฒนะ. "การผลิตและการค้าข้าวรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.

พรเพ็ญ ธั่นตระกูล. "การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๕๓ - ๒๔๖๘)" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗.

มัทนา เกษกมล. "การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมือง และการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๖๘" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗.

สมใจ ไพโรจน์ธีรรัชต์. "บทบาทของประเทศมหาอำนาจตะวันตกในการสร้างทางรถไฟของประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, ๒๕๑๗.

๓. วารสาร

ไกรศรี นิมมานเหมินท์. "กฎหมายชลประทานของพ่อขุนเม็งราย" สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ๓(๒๕๐๘).

เตช บุนนาค. "ขบถผู้มีบุญภาคอีสาน" สังคมศาสตร์ปริทัศน์ (๕ มิถุนายน - สิงหาคม ๒๕๑๐).

เตช บุนนาค. "ขบถเงี้ยวเมืองแพร่ ร.ศ.๑๒๑" สังคมศาสตร์ปริทัศน์ (๕ กันยายน - พฤศจิกายน ๒๕๑๑).

ชีเกฮารุ ทานาเบ้. "การชลประทานเพื่อการเกษตรในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของไทย" วารสารธรรมศาสตร์ ๕(ตุลาคม ๒๕๑๘ - มกราคม ๒๕๑๙).

นิมิต นนธพันธาวาทย์. "นโยบายเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนของไทย" วารสารธรรมศาสตร์ ๕(ตุลาคม ๒๕๑๘ - มกราคม ๒๕๑๙).

พรนิภา พฤฒินรากร และทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. "ข้าวในสมัยปลายอยุธยา" วารสารธรรมศาสตร์ (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม ๒๕๑๘).

สุกิตติ กระจ่างเย่า. "ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับงานชลประทานในประเทศไทย" วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพจำกัด ๕(พฤศจิกายน ๒๕๑๖).

Primary Sources in English

I. Unpublish Documents

British Public Record Office. Foreign Office. Document from Thai Khadi Research Institute. Thammasat University.

British Public Record Office. F.O. 371/14776.Annual Report on Siam for 1929.

_____. F.O. 371/14776.Financial Situation in Siam, 1930.

_____. F.O. 371/15532. Annual Report for 1930.

_____. F.O. 371/16260. Annual Report for 1931.

_____. F.O. 371/11719. Annual Report for 1925.

_____. F.O. 371/17178. Annual Report for 1932.

_____. F.O. 371/18210. Annual Report for 1933.

II. Ministry of Finance. File of the Financial Adviser.

Ministry of Finance. FFA. Section 18/1. Irrigation & Water Works The Financing of Irrigation Work.

_____. FFA. Section 18/4. Short Note concerning schmeme of new canals on the West Bank. Van der Heide June 26, 1908.

_____. FFA. Section 18/4. Mr.J.Homan Van der Heide's proposal for construction of Pasak Canal on east bank and new canal on west bank, 1908.

_____. FFA. Section 18/5. Joint Note on the execution of the city water works and the irrigation scheme. Heide - Mahotiere. Feb. 26, 1906.

_____. FFA. Section 18/5. Small West Bank Scheme. Menam Chao Phya. Mr.J. Homan Van der Heide.

_____. FFA. Section 18/5. In regard to the cost of the irrigation scheme at reduced Capacity, as far as to be excavated in the year 125 - 128 inclusive in connection with the City Water Works. Mr.J. Homan Van der Heide. March 22, 1906.

_____. FFA. Section 18/5. Memorandum : Further proposed scheme of Irrigation Department by W.J.F.Williamson. Aug. 14, 1908.

_____. FFA. Section 18/5. Note in regard to the various particular of irrigation scheme at reduced capacity. Mr.J. Homan Van der Heide.

Ministry of Finance. FFA. Section 18/6. Financial Adviser's opinion on Pasak South Canal. by Mr.Williamson Jan. 18, 1916.

_____. FFA. Section 18/6. Ser Thomas Ward's General Irrigation Scheme (1915).

_____. FFA. Section 30/6. Memorandum by the Financial Adviser upon the Cach balance of the Government. Mr. C. Rivett Carnac. Nov. 26, 1903.

II. Published Document.

1. Ministry of Commerce and Communication. Ministry of Commerce and Communication. Siam : Nature and Industry. Bangkok : The Bangkok Times Press, 1930.

2. Ministry of Finance. Report of the Financial Adviser on the budget of the Kingdom of Siam. Ministry of Finance. Report of the Financial Adviser on the Kingdom of Siam. year ...

2452 (1909 - 10)
2453 (1910 - 11)
2454 (1911 - 12)
2455 (1912 - 13)
2456 (1913 - 14)
2457 (1914 - 15)
2458 (1915 - 16)
2459 (1916 - 17)

2460 (1917 - 18)

2461 (1918 - 19)

2462 (1919 - 20)

2463 (1920 - 21)

2464 (1921 - 22)

2465 (1922 - 23)

2466 (1923 - 24)

2467 (1924 - 25)

2468 (1925 - 26)

2469 (1926 - 27)

2470 (1927 - 28)

2473 (1928 - 29)

2484 - 2493 (1941 - 1950)

3. Royal Irrigation Department.

Royal Irrigation Department. Report on the scheme for the irrigation of so much of the valley of the Menam Chao Bhraya as may be possible for a capital outlay of about one and three million sterling. Mr.T.R.J. Ward. 1915.

_____. Project Estimate for Work of Irrigation Drainage and Navigation to Develop the Plain of Central Siam. 4 Vols. Bangkok : Bangkok Daily Mail, 1915.

_____. Administration Report of the Royal Irrigation Department of Siam for the period 2457 B.E-2468 B.E.(1914 - 25) - (1915 - 26). Bangkok Times Press, 1927.

Royal Irrigation Department. Memorandum Irrigation Work from B.E. 2470.

_____. Report on the benefit which have already accrued to the State by irrigation works already completed and what benefit may be expected from work still to be undertaken. by Mr.C.D. Gee. Jan. 2471 B.E.

_____. Programme of proposed Expenditure on Irrigation Work. 2470 - 2475 B.E.

_____. Report on Irrigation Drainage and Water Communication Project of Chao Phya River Plain. by ML.X.Kambhu. Bangkok, 1949.

_____. The Greater Chao Phya Project. by August L. Ahlf. March, 1956.

_____. Ministry of National Development. Water Resources Development in Thailand and its Policy. by ML. Xujati Kambhu, 1963.

_____. The Greater Chao Phya Project. Febuary. 1967.

4. United Nations.

United Nations, FAO. Report of the FAO. Mission for Siam. Washington, 1948.

_____. ECAFE/FAO. Agricultural Development of Thailand. Bangkok, March. 1955.

_____. FAO/UNDP Survey Mission for the Chao Phya Delta Thailand. Report to the United Nations Development Programme. 1968.

International Bank for Reconstruction and Development First Loan Administration. Report on the Three Loan to the Kingdom of Thailand of Oct. 27, 1950. May. 8, 1953.

Research Division. Bank of Thailand. Loan Agreement (Irrigation Project) between Kingdom of Thailand and International Bank For Reconstruction And Development. October 27, 1950.

Zimmerman, Carl C. Siam Rural Economic Survey 1930 - 31. Bangkok Times Press, 1931.

5. Newspapers.

Bangkok Times. (Weekly News.)

March. 23, 1910.

April 1, 1910.

Aug. 30, 1911.

Sept. 1, 1911.

Sept. 5, 1911.

Oct. 5, 1911.

March 26, 1912.

April 24, 1912.

June 24, 1912.

July 23, 1912.

Aug. 3, 1912.

Aug. 6, 1912.

Aug. 31, 1912.

Oct. 17, 1912.

Jan. 15, 1913.

Feb. 13, 1913.

Feb. 27, 1913.

June 23, 1913.

July 5, 1913.

March 8, 1915.

Bangkok Daily Mail

March 8, 1915.

Secondary Sources.

1. Books

Ammar Siamwalla. Land Labour and Capital in Three Rice - Growing Delta of Southest Asia 1800 - 1940. Discussion Paper No. 150. Yale University 1972.

Ammar Siamwalla. "A History of Rice Price Policy in Thailand" in Finance, Trade and Economic Development in Thailand. Essays in Honour of Khunying Suparb Yossundara. Prateep Sondysuvan (ed.) Bangkok : Sompong Press, 1975.

Graham, W.A. Siam. 2 vols. Alexander Morning Limited, The De la More Press, 1924.

Hanks, Lucien M. Rice and Man : Ecology in Southeast Asia. Illinois : Altherton, Inc., 1972.

Ho, Robert & Chapman, E.C. (eds). Studies of Contemporary Thailand. Canberra : Australian National University, 1973.

Ingram, James. C. "Thailand's Rice Trade and the Allocation of Resources" in The Economic Development of Southeast Asia : Studies in Economic History and Political Economy. C.D. Cowan (ed.) London : Allen & Unwin, 1964.

_____. Economic Change in Thailand 1850 - 1970. Oxford University Press, 1971.

La Loubère. A New History Relation of the Kingdom of Siam. London, 1963.

Mousny, A. The Economy of Thailand : An Appraisal of a Liberal Exchange Policy. Bangkok : Social Scince Association Press of Thailand, 1964.

Norman, Jacob. Modernization Without Development : Thailand as an Asian Case study New York : Praeger-Publishers, 1971.

Pendleton, Robert L. Thailand, Aspect of Landscape and Life. New York : Duell, Sloan and Pearce, 1962.

Pote Punyatip. "The Use of Water Resources for the Economic Development of Thailand" The Bangkok Bank Monthly Review, 1962.

Silcock T.H. (ed.) Social and Economic Studies in Development. Canberra : Australian National University Press, 1966.

Silcock, T.H. The Economic Development of Thai Agriculture Canberra : Australian National University Press, 1970.

Steinberg, David J. (ed.) In search of Southeast Asia A Modern History. Oxford University Press, 1975.

Thompson, Virginia. Thailand : The New Siam. 2nd ed. New York : Paragon Book Reprint Corporation, 1967.

Wales, H.Q.Q. Ancient Siamese Government and Administration. Paragon Book Reprint Corp, 1965.

Wyatt, David K. The Politics of Reform in Thailand Education in the Reign of king Chulalongkorn. Yale Southeast Asia Studies, 4 New Haven and London : Yale University Press, 1969.

Yai Suaphan Sanitwongse. An Outline of Rice Cultivation in Siam. Bangkok : Ministry of Agriculture, 1911.

Yang, S.C. A Multiple Exchange Rate System. Medison, Wisconsin : University of Wisconsin Press, 1957.

Yoshikazu Fujioka (ed.) Water Resource Utilization in Southeast Asia. Symposiam Series III. The Center for Southeast Asian Studies. Kyoto University, 1966.

2. Thesis

Chai Anan Samudavanija. "The Politics and Administration of the Thai Budgetary Process". Ph.D. Thesis. University of Wisconsin, 1971.

Chintala Viseskul. "Public Investment Policy During the Reign of King Rama VI 1910 - 1925". Master Thesis. Faculty of Economics. Thammasat University, 1976.

Brown, Ian George. "The Ministry of Finance and the Early Development of Modern Financial Administion in Siam 1885 - 1910" Ph.D. Dissertation University of London, 1975.

Feeny, D.H. "Technical and Institutional Change in Thai Agriculture 1880 - 1940". Ph.D. Thesis. University of Wisconsin Madison, 1976.

Johnston, David B. "Rural Society and the Rice Economy in Thailand 1880 - 1930" Ph.D. Dissertation, Yale University, 1975. Michigan : Xerox University Microfilms, 1976.

Kamol Odd Janlekha. "A Study of the Economy of A Rice Growing Village in Central Thailand". Ph.D. Thesis. Cornell University, 1955. (Published by Ministry of Agriculture, 1957).

Small, Leslie E. "An Economic Evaluation of Water Control in the Northern of the Greater Chao Phya Project of Thailand" Ph.D. Thesis, Cornell University, 1972.

Suthi Prasartset. "Production and Trade of Thailand 1855 - 1940" Ph.D. Thesis, Sidney University 1976.

Tej Bunnag. "The Provincial Administration of Siam from 1892 to 1915 : A study of the Creation, the Growth, the Achievements and the Implications for Modern Siam, of the Ministry of the Interior under Prince Damrong Rachanuphap". Ph.D. Thesis. University of Oxford, 1968.

Wira Wimonniti. "Historical Pattern of the Tax Administration in Thailand". M.A. Thesis. Bangkok Institute of Public Administration, Thammasat University, 1961.

3. Journals.

Heide J. Homan Van der. "The Economic Development of Siam during the Last Half Century." JSS. Vol. 3 Part II (Oct. 1966) Reprinted April 1931.

Owen, Norman G. "The Rice Industry of Mainland Southeast Asia 1850 - 1914" JSS., Vol. 52 Part 2 (July 1971).

Small, Leslie E. "Economic Evaluation of Water Control in Northern Region of Chao Phya Project." Bangkok Bank Monthly Review, vol. 13 (Sept. 1972).

Small, Leslie E. "Historical Development of the Greater Chao Phya Water Control Project : An Economic Perspective. JSS., Vol. 61 Part 1 (January 1973).

Small, Leslie E. "Water Control and Development in the Central Plain of Thailand." Southeast Asia. Vol. 3 No. 2 (Spring), 1974.

4. Dictionary

Reading, Hugo F. A Dictionary of the Social Scinces. London, Hanley and Boston : Routledge & Kegan Paul, 1976.

Zadrozny, John T. Dictionary of Social Sciences. Washington D.C. : Public Affair Press, 1956.

ภาคผนวก

ผนวกที่ ๑

เรื่องปิดน้ำ

ปีใดฝนน้อย น้ำในท้องทุ่งนาเมืองลดเร็วไปจะไม่พอเลี้ยงต้นเข้าที่ในนา ในปีนั้น เคยทรงพระกรุณาโปรดให้จัดการเกณฑ์ระดมปิดน้ำตามลำคลองในแขวงกรุงเก่า เมืองอ่างทองและเมืองลพบุรี เพื่อทดน้ำให้ขังอยู่ในนาจนตลอดเวลาเลี้ยงต้นเข้า เปนประเพณีสืบมาดังนี้ช้านาน

แบบแผนการปิดน้ำ ตามที่ได้เคยจัดมาแต่ก่อนนั้น โปรดให้พระบรมวงษานุวงษ์ หรือข้าราชการผู้ใหญ่เปนแม่กอง และเกณฑ์ข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือนกรมต่าง ๆ ทั้งในพระบรมมหาราชวังและฝ่ายพระราชวังบวรฯ เปนข้าหลวงพร้อมด้วยขุนหมื่นขึ้นไปจากกรุงเทพฯ เกณฑ์กรมการและไพร่หลวงราษฎรตามหัวเมืองเข้าสมทบทำทำนบปิดน้ำตามคลองต่าง ๆ คลองที่สำคัญคือเปนคลองใหญ่ปิดยาก ให้ข้าหลวงแยกย้ายกันเปนนายกองทำการปิดน้ำ ที่เปนคลองขนาดเล็กก็ให้กรมการเปนนายกองทำทำนบ แบ่งข้าราชการเปนข้าหลวงตรวจตราต่างตาแม่กองพวกหนึ่ง และมีพนักงานจัดซื้อไม้เสา ไม้ไผ่ และจัดสะเบียงจ่ายแก่ข้าหลวงนายไพร่ทั่วกันจนเสร็จการทำทำนบปิดน้ำ

ได้ตรวจร่างตราและหมายเกณฑ์การปิดน้ำที่มีอยู่ในกระทรวงมหาดไทย ได้ความปรากฏ การปิดน้ำที่ได้มีมาแต่ก่อน ๕ คราว คือ

๑. ในรัชกาลที่ ๓ เมื่อปีระกา เอกศก จุลศักราช ๑๒๑๑ โปรดให้พระยาราชสุภาวดีกับพระยาสุรเสนาเปนแม่กองปิดน้ำ มีจำนวนเกณฑ์ข้าราชการทั้งนายไพร่รวม ๑,๐๒๗ คนคราว ๑

๒. ในรัชกาลที่ ๔ เมื่อปีชวด จัตวาศก จุลศักราช ๑๒๑๔ โปรดให้กรมพระพิทักษ์เทเวศร์ กรมหลวงภูวเนตรนรินทร์ฤทธิ์เปนแม่กองปิดน้ำ มีจำนวนเกณฑ์ข้าราชการนายไพร่ รวม ๑,๑๖๗ คนคราว ๑

๓. เมื่อปีชวด ฉอศก จุลศักราช ๑,๒๒๖ โปรดให้เจ้าพระยายมราช เป็นแม่กองปิดน้ำ มีจำนวนเกณฑ์ข้าราชการนายไพร่ รวม ๑,๐๐๗ คนคราว ๑

๔. ในรัชกาลปัจจุบันนี้ เมื่อปีระกา เบญจศก จุลศักราช ๑๒๓๕ (ร.ศ. ๙๒) โปรดให้เจ้าพระยาภูธราภัยที่สมุหนายกเป็นแม่กองปิดน้ำมีจำนวนเกณฑ์ข้าราชการนายไพร่ รวม ๓,๓๐๙ คน และโปรดให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมีทรงตรวจการด้วยคราว ๑

๕. เมื่อ ร.ศ.๑๐๙ โปรดให้เจ้าพระยารัตนบดินทร์ ที่สมุหนายกเป็นแม่กองปิดน้ำ มีจำนวนเกณฑ์ข้าราชการนายไพร่รวม ๑,๖๖๓ คนคราว ๑

วิธีเกณฑ์แลตำบลที่ปิดน้ำตามที่ได้จัดมาทำคล้าย ๆ กันทุกคราวจะคัดมาลงไว้ในที่นี้แต่คราว ร.ศ.๑๐๙ ซึ่งเป็นคราวหลังแต่คราวเดียว

หมายเกณฑ์

ด้วยพระยาศรีสิงหเทพ รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า ผู้รักษากรุงและกรมการกรุงเก่ามีใบบอกลงมาว่า ในปีรัตนโกสินทรศก ๑๐๙ นี้ น้ำท่วมเสาศิลาหลักน้ำสี่นิ้วกึ่ง น้อยกว่าปีรัตนโกสินทรศก ๑๐๘ คืบหกนิ้วกึ่ง น้ำลดตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๐๙ เก้าวันน้ำลด ๙ นิ้ว นาที่ดอนน้ำยังไม่ท่วมถึงต้นเข้า จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยารัตนบดินทรที่สมุหนายก เป็นแม่กองใหญ่ขึ้นไปตรวจจัดการปิดน้ำกรุงเก่า เมืองอ่างทอง เมืองลพบุรี ตามธรรมเนียมบ้านเมืองสืบมา จึงโปรดเกล้าฯ ให้เกณฑ์ข้าทูลลอองธุลีพระบาท ฝ่ายทหารพลเรือนในพระบรมมหาราชวัง ฝ่ายพระราชวังบวรฯ ขึ้นไปเข้ากองเจ้าพระยารัตนบดินทร์ที่สมุหนายก แม่กองใหญ่ที่กรุงเก่า จะได้บังคับว่ากล่าวให้แยกกันเป็นหมวดเป็นกองปิดน้ำทันเกณฑ์ แลให้ผู้ซึ่งต้องเกณฑ์ทั้งนี้จัดหาเลื่อย ขวาน สิ่ว เชือก เครื่องมือไปให้พร้อมจงทุกหมวดทุกกอง ให้เร่งขึ้นไปให้พร้อมกัน ณ ทำเนียบ ฯพณฯ สมุหนายกที่กรุงเก่า ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๐๙

ให้ทันกำหนด จะได้เกณฑ์กะน่าที่ให้ไปปิดน้ำให้ทันกำหนด อย่าให้ขาดได้ตามรับสั่ง

หมายมา ณ วันที่ ๒๐ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๐๙

บัญชีเกณฑ์ข้าราชการ

กรมมหาดไทย ๖๓ คน

เจ้าพระยารัตนบดินทร์	แม่กอง	๑
พระยาจ่าแสนบดี		๑
พระศักดิ์เสนี		๑
พระวรพุฒิโภไคย		๑
หลวงคเชนทรามาตย์		๑
หลวงสุริยามาตย์		๑
หลวงอนุชิตพิทักษ์		๑
หลวงพิพิธสุนทร		๑
หลวงกำจรจัตุรงค์		๑
เมืองเทพราชธานี		๑
เมืองอุไทยธานี		๑
เมืองนนท์ราชธานี		๑
นายควรรู้อัศว์		๑
ขุนหมื่น		๕๐

กรมไพร่ หลวงมหาดไทย ๗๒ คน

ขุนเพ็ชรอินทรา	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่น		๔

ขุนรักษ์โยธา	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่น		๔
ขุนแผลงสท้าน	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่น		๔
หลวงวิสูตรสมบัติ		๑
ขุนหมื่น		๖
ไพร่หลวงวังจันทร์เกษม		๕๐

กรมนา ๔๓ คน

หลวงชนานุกูล	๑
ขุนหมื่น	๒
ไพร่หลวงกองนาในกรมนา	๔๐

กรมท่ากลาง ๗ คน

พระสุธรรมไมตรี	๑
ขุนหมื่น	๖

กรมเมือง ๓๗ คน

พระยาเพ็ชรชฎา	๑
ขุนหมื่น	๒๐
พระยาเพ็ชรปาณี	๑
ขุนหมื่น	๑๕

กรมล้อมวังซ้ายขวา ๓๖ คน

พระยาเพ็ชรพิไชย	๑
พระพิเดชสงคราม	๑
หลวงรักษ์พลแสน	๑
หลวงพหลเดชะ	๑
หลวงชิตสรไกร	๑
หลวงสิทธิพลไชย	๑
ขุนหมื่น	๓๐

กรมพระคลังสินค้า ๒๐๗ คน

หลวงอุดมวิชิต	๑
ขุนหมื่น	๖
ไพร่หลวงแขกกองกระเบื้อง	๒๐๐

กรมช้างซ้ายขวา ๑๒๔ คน

พระยาเพทราชา	๑
พระกำแพงรามภักดี	๑
หลวงคชศักดิ์	๑
หลวงคชสิทธิ์	๑
นายกอง, ปลัดกอง, ขุนหมื่น, ในเบี้ยหวัด	๖๐
ไพร่หลวงพเนียด, ประเทียบ, บ้านรี,	๖๐

กรมพระสัสดีกลาง ๕ คน

หลวงโยธาบริบาล		๑
ขุนหมื่น		๔

กรมเรือกันซ้าย ๕ คน

ขุนพิไชยชาญยุทธ์	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่น		๔

กรมเรือกันขวา ๕ คน

ขุนนราฤทธิไกร	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่น		๔

กรมสนามพลเรือนซ้ายขวา ๑๑ คน

พระอินทราทิตย์	เจ้ากรม	๑
หลวงรักษานารถ	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่นเจ้ากรม		๖
ขุนหมื่นปลัดกรม		๓

กรมอาษาวิเสศซ้าย ๗ คน

หลวงพลอาไศรย	เจ้ากรม	๑
ขุนหมื่น		๖

คลังในขวารักษาโรงเรือ ๗ คน

หลวงนาวานุรักษ์ เจ้ากรม ๑
ขุนหมื่น ๖

ไพร่หลวงมหาดเล็ก ๗ คน

หลวงอนุรักษ์ภักดี เจ้ากรม ๑
ขุนหมื่น ๖

หลวงวิจารณ์โกษา ๗ คน

หลวงวิจารณ์โกษา เจ้ากรม ๑
ขุนหมื่น ๖

ไพร่หลวงกรมพระสุรัสวดีกลาง ๗ คน

หลวงทรงศักดา เจ้ากรม ๑
ขุนหมื่น ๖

กรมพระกระลาโหม ๕ คน

พระสุรินทรามาตย์ ๑
ขุนหมื่น ๔

กรมอาษารองซ้าย ๕ คน

หลวงรามเดชะ ปลัดกรม ๑
ขุนหมื่นเจ้ากรม ๔
ขุนหมื่นปลัดกรม ๔

กรมอาษารองขวา ๑๓ คน

หลวงเพชรกำแหง	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่นเจ้ากรม		๘
ขุนหมื่นปลัดกรม		๔

กรมอาษาใหญ่ซ้าย ๑๓ คน

หลวงไกรเทพ	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่นเจ้ากรม		๘
ขุนหมื่นปลัดกรม		๔

กรมอาษาใหม่ ๕ คน

ขุนพรหมฤทธิ์	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่น		๔

กรมดั้งทองซ้าย ๔๕ คน

พระยาเกียรติ์	เจ้ากรม	๑
สมิงสิทธิราชา	ปลัดกรม	๑
สมิงนราเดชะ	ปลัดกรม	๑
นายกอง		๑๐
ปลัดกอง		๓๐
นายหมวด		๗
เสมียนสารวัด		๒๕
มะคา		๒๐

กรมตั้งทองขวา ๘๔ คน

พระยาพระราม	เจ้ากรม	๑
สมิงพัตะบะ	ปลัดกรม	๑
นายกอง		๔
ปลัดกอง		๒๒
นายหมวด		๑๑
เสมียนสารวัด		๒๔
มะคำ		๑๖

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรมดาบ ๒ มือ ๗๓ คน

พระยานครอินทร์	เจ้ากรม	๑
สมิงโยคราช	ปลัดกรม	๑
นายกอง		๔
ปลัดกอง		๑๓
นายหมวด		๑๑
เสมียนสารวัด		๒๓
มะคำ		๒๐

กรมอาทมาทซ้าย ๕๕ คน

พระยาภักดีสงคราม	เจ้ากรม	๑
สมิงสุรสงคราม	ปลัดกรม	๑
นายกอง		๓
ปลัดกอง		๑๒
นายหมวด		๒

เสมียนสารวัด	๒๘
มะคำ	๘

กรมอาทมาทขวา ๖๓ คน

พระยารัตนจักร	เจ้ากรม	๑
สมิงมหาปราบ	ปลัดกรม	๑
นายกอง		๓
ปลัดกอง		๑๒
นายหมวด		๓
เสมียนสารวัด		๓๗
มะคำ		๖

ฝ่ายพระราชวังบวรฯ

กรมพระกระลาโหม ๒๖ คน

พระยาสุรินทร์ราชเสนี	๑
พระสุระรณชิต	๑
หลวงภักดีจุมพล	๑
หลวงบำรุงบุรี	๑
หลวงอาวุธสิทธิกร	๑
ขุนไชยพิทักษ์	๑
ขุนหมื่น	๒๐

กรมอาษาใหญ่ซ้าย ๑๐ คน

หลวงสุรินทรฤทธี	ปลัดกรม	๑
หลวงศรีสรสิทธิ์	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่น		๘

กรมอาษารองซ้าย ๘ คน

พระรามณรงค์	เจ้ากรม	๑
หลวงนรารณรงค์	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่น		๖

กรมเขนทองซ้าย ๘ คน

พระรามเดชะ	เจ้ากรม	๑
หลวงวุฒิกำแหง	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่น		๖

กรมเขนทองขวา ๙ คน

พระฤทธิสงคราม	เจ้ากรม	๑
หลวงจงใจภพ	ปลัดกรม	๑
หลวงลบบาดาล	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่น		๖

กรมเกณฑ์หัดอย่างฝรั่งซ้าย ๕ คน

หลวงพิพิธณรงค์	เจ้ากรม	๑

ขุนหมื่น ๔

กรมเกณฑ์หัดอย่างฝรั่งขวา ๕ คน

หลวงทรงวิไชย เจ้ากรม ๑

ขุนหมื่น ๔

กรมอาษาใหญ่ขวา ๑๐ คน

หลวงวิสูตรโยธาบาล ปลัดกรม ๑

หลวงพิศาลเสนามาตย์ ปลัดกรม ๑

ขุนหมื่นเจ้ากรม ๔

ขุนหมื่นปลัดกรม ๔

กรมสนมกลางซ้ายขวา ๕ คน

หลวงประชาฤทธิภาไชย เจ้ากรม ๑

ขุนหมื่นซ้าย ๒

ขุนหมื่นขวา ๒

กรมทวนทองซ้ายขวา ๘ คน

พระไตรภพรณฤทธิ์ เจ้ากรม ๑

หลวงอาจณรงค์ ปลัดกรม ๑

ขุนหมื่นซ้าย ๓

ขุนหมื่นขวา ๓

กรมทำลุ ๔ คน

หลวงเทพเดชา	เจ้ากรม	๑
ชุนหมื่น		๓

กรมพระปราบอังวะ ๔๒ คน

พระปราบอังวะ	เจ้ากรม	๑
หลวงฤทธิไชย	ปลัดกรม	๑
หลวงไกรสรเดช	ปลัดกรม	๑
นายกอง		๖
ปลัดกอง		๑๔
ผู้ช่วย		๑๐
สมิงมีชื่อ		๔

กรมพระชะนะภุกาม ๔๑ คน

พระชะนะภุกาม	เจ้ากรม	๑
หลวงผลาญมฤดราบ	ปลัดกรม	๑
นายกอง		๗
ปลัดกอง		๑๖
ผู้ช่วย		๕
นายหมวด		๕
สมิงมีชื่อ		๖

กรมกองมอญ ๑๗ คน

พระภักดีสรเดช	เจ้ากรม	๑
หลวงไชยกาแหง	ปลัดกรม	๑

หลวงแสงสิทธิการ	ปลัดกรม	๑
นายกอง		๕
ปลัดกอง		๕
ผู้ช่วย		๔

กรมมหาดไทย ๓๗ คน

พระยาอิศรานุภาพ	๑
พระยาราชโยธา	๑
พระยาสุเรนทรราชเสนา	๑
พระอินทรารักษ์	๑
หลวงภักดีนุรักษ์	๑
หลวงจำนงบริรักษ์	๑
หลวงพินิจอักษรเสมียนตรา	๑
ขุนหมื่นในเบี้ยหวัด	๓๐

กรมเรือด้งซ้าย ๘ คน

หลวงชำนิราชกิจ	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่น		๗

กรมเรือด้งขวา ๘ คน

พระมนตรีบวร	เจ้ารม	๑
ขุนหมื่น		๗

กรมเรือกะโห้ซ้าย ๑๘ คน

ขุนชำนาญนที	ปลัดกรม	๑
นายงาน		๒
ขุนหมื่น		๑๕

กรมเรือกะโห้ขวา ๒๑ คน

ขุนชำนาญพหล	ปลัดกรม	๑
นายงาน		๒
ขุนหมื่น		๑๘

กรมสัสดีกลาง ๘ คน

หลวงพิไชยพลเดช		๑
หลวงวิเศษโยธาบาล		๑
ขุนหมื่น		๖

กรมเรือกันซ้ายขวา ๑๒ คน

หลวงรักษาจัตุรงค์	เจ้ากรม	๑
ขุนนรินทร์รักษา	ปลัดกรม	๑
ขุนหมื่นซ้าย		๕
ขุนหมื่นขวา		๕

กรมพระคลังสินค้า ๕ คน

หลวงสมบัติภิรมย์	๑
ขุนหมื่น	๔

กรมวัง ๑๘ คน

พระยาทิพมณเฑียร	๑
หลวงพิทักษ์นิเวศ	๑
หลวงประกาศมณเฑียร	๑

จมื่นเทพสุรินทร์ ๑
จมื่นอินทร์ประภาษ ๑
ชุนหมื่น ๑๓

กรมอภิรมย์ ๑๑ คน

พันทอง ปลัดกรม ๑
ชุนหมื่น ๑๐

กรมราชยาน ๑๑ คน

หลวงราชบริมาน ๑
ชุนหมื่น ๑๐

กรมเมือง ๑๐ คน

พระยาประจักษ์วรวิไสย ๑
หลวงเทพนาไลย ๑
ชุนหมื่น ๘

กรมท่า ๑๒ คน

พระยาวิสูตรโกษา ๑
หลวงวิจารณ์สมบัติ ๑
ชุนหมื่น ๑๐

กรมนา ๑๒ คน

พระธัญญาภิบาล ๑

พระสาลีบริรักษ์	๑
ขุนหมื่น	๑๐

ไพร่หลวงหางไถกรมนา ๕ คน

หลวงนิกรภักดี	๑
ขุนหมื่น	๔

กรมล้อมวังกลางซ้ายขวา ๒๙ คน

พระเชื้อนเพ็ชร์เสนา	๑
พระฤทธิ์รณไชย	๑
หลวงยุทธกำแหง	๑
ขุนหมื่นกลาง	๓
ขุนหมื่นซ้าย	๑๑
ขุนหมื่นขวา	๑๒

กรมช้าง ๕๖ คน

พระคชภักดี	เจ้ากรม	๑
ขุนหมื่น	นายหมวด	๑๕
ไพร่กองพะเนียด		๔๐

กรมอาษาวิเศษขวา ๑๙ คน

หลวงสวัสดิพิศาล	เจ้ากรม	๑
นายงาน		๒
ขุนหมื่น		๑๖

ข้าราชการตามรายเกณฑ์นี้ ส่วนกรมมหาดไทยวังหลวงมีน่าที่เป็นผู้ตรวจการ แลจ่ายสะเบียงแลสิ่งของ ส่วนกรมอื่น ๆ แยกกันเป็นกรม ๆ ไปตั้งทำการปิดน้ำแห่งละกรมหนึ่งบ้าง หลายกรมบ้าง ตามที่เป็นคลองเล็กแลคลองใหญ่

จำนวนคลองที่ปิดน้ำตามแบบเก่า

คลองในแขวงกรุงเก่า ที่เป็นคลองต้องให้ข้าหลวงไปตั้งกองทำทำนบปิดน้ำ ตามแบบการปิดน้ำมีในบาญชีรวม ๒๐ คลอง คือ

แขวงอำเภอรอบกรุง ๕ คลอง คือ

๑. คลองหางกระเบน	กว้าง	๓๐	วา	ลึก	๔	ศอก	
๒. คลองบางยี่	กว้าง	๖	วา	ลึก	๖	ศอก	
๓. คลองบางหม้อ	กว้าง	๓	วา	ลึก	๒	ศอก	คืบ
๔. คลองจีนต่าย	กว้าง	๓	วา	ลึก	๓	ศอก	
๕. คลองวัดลาด	กว้าง	๔	วา	ลึก	๓	ศอก	

แขวงอำเภอนครใหญ่ ๔ คลอง

๖. คลองนกวัดเขาดิน	กว้าง	๑๕	วา	ลึก	๔	ศอก	
๗. คลองกุ่ม	กว้าง	๓	วา	ลึก	๓	ศอก	
๘. คลองบางหวาย	กว้าง	๒๒	วา	ลึก	๖	ศอก	คืบ
๙. คลองบ้านแพ่ง	กว้าง	๑๗	วา	ลึก	๖	ศอก	

แขวงอำเภออุไทย ๔ คลอง

๑๐. คลองบ้านชนู	กว้าง	๑๓	วา	ลึก	๖	ศอก	
๑๑. คลองโรงวัวรี	กว้าง	๖	วา	ลึก	๔	ศอก	

๑๒. คลองตวัดตี้ กว้าง ๑๒ วา ลึก ๖ ศอก
๑๓. คลองบ้านส้าง กว้าง ๔ วา ลึก ๔ ศอก

แขวงอำเภอเสนา ๗ คลอง

๑๔. คลองหูชี้ กว้าง ๑๑ วา ลึก ๕ ศอก
๑๕. คลองท่าช้าง กว้าง ๑๒ วา ลึก ๔ ศอก
๑๖. คลองวัดน้ำเต้า กว้าง ๗ วา ลึก ๖ ศอก
๑๗. คลองบ้านช้าง กว้าง ๖ วา ลึก ๖ ศอก
๑๘. คลองบางยี่โทเหนือ กว้าง ๖ วา ลึก ๖ ศอก
๑๙. คลองบางยี่โทใต้ กว้าง ๑๓ วา ลึก ๔ ศอก
๒๐. คลองบางแขยง กว้าง ๗ วา ลึก ๕ ศอก

แต่ในคราวปิดน้ำเมื่อ ร.ศ.๑๐๙ มีจำนวนคลองที่ได้ทำทำนบปิดน้ำนอกจาก ๒๐ คลองที่ได้ลงรายชื่อมาแล้วอีก ๗ คลอง

แขวงอำเภอนครใหญ่

๑. คลองเกาะเลิ่ง กว้าง ๓๒ วา ลึก ๘ ศอก
๒. คลองนกคุ่ม กว้าง ๑๘ วา ลึก ๕ ศอก
๓. คลองลาว กว้าง ๒๕ วา ลึก ๗ ศอก

แขวงอำเภอนครน้อยคลอง ๑ คือ

๔. คลองไทร กว้าง ๘ วา ลึก ๖ ศอก

แขวงอำเภอเสนา ๒ คลอง คือ

๕. คลองบ้านกะแชง กว้าง ๖ วา ลึก ๖ ศอก
๖. คลองปากกรานใต้ กว้าง ๕ วา ลึก ๔ ศอก

แขวงอำเภออุไทยคลอง ๑ คือ

๗. คลองมะกอก กว้าง ๑๓ วา ลึก ๖ ศอก

รวมจำนวนคลองข้าหลวงปิดใน ร.ศ.๑๐๕ ทั้งสิ้น ๒๗ คลอง

คลองกรมการเปนนายกองปิดน้ำ รวม ๖๑ คลอง

แขวงอำเภอรอบกรุง ๒๔ คลอง

๑. คลองควายบ้านเกาะ กว้าง ๘ ศอก ลึก ๒ ศอก

๒. คลองตาแสงบ้านไผ่ กว้าง ๕ ศอก ลึก ๒ ศอก

๓. คลองเจ๊กเจ้าบ้านไผ่ กว้าง ๑๐ ลึก ๑ ศอก คืบ

๔. คลองบ้านสวนพริก กว้าง ๓ วา ลึก ๒ ศอก คืบ

๕. คลองสนุ่นบ้านกระดีสูง กว้าง ๑ ศอกคืบ ลึก ๑ ศอก คืบ

๖. คลองมะขามเทดบ้านสวนพริก กว้าง ๒ ศอก ลึก ๑ ศอก คืบ

๗. คลองบ้านเกาะ กว้าง ๔ ศอก ลึก ๒ ศอก

๘. คลองท่าช้างน่าวัดบรมวงษ์ กว้าง ๑๐ ศอก ลึก ๑ ศอก คืบ

๙. คลองตาเรืองหลังบ้านสวนพริก กว้าง ๔ ศอก ลึก ๑ ศอก

๑๐. คลองตาคำท้ายบ้านสวนพริก กว้าง ๔ ศอก ลึก ๑ ศอก

๑๑. คลองวัดท้องปุ กว้าง ๖ วา ลึก ๑ ศอก

๑๒. คลองวัดเกาะ กว้าง ๓ วา ๒ ศอกลึก ๓ ศอก คืบ

๑๓. คลองท้ายบ้านหางกระเบน กว้าง ๑๑ ศอก ลึก ๔ ศอก

๑๔. คลองบ้านโพบ้านหางกระเบน กว้าง ๔ วา ลึก ๓ ศอก

๑๕. คลองน้ำยา บ้านพเนียด กว้าง - ลึก -

๑๖. คลองลวด บ้านบางกอก กว้าง - ลึก -

๑๗. คลองเหนือ วัดบรมวงษ์ กว้าง - ลึก -

๑๘. คลองแกลบ กว้าง ๓ วา ลึก ๒ ศอก

๑๙. คลองลาว	กว้าง ๓ วา ลึก ๒ ศอก
๒๐. คลองมอญ บ้านตะเคียน	กว้าง ๑๐ ศอก ลึก ๓ ศอก
๒๑. คลองวัดช้าง คลองตะเคียน	กว้าง ๕ ศอก ลึก ๒ ศอก คืบ
๒๒. คลองวัดนาค คลองตะเคียน	กว้าง ๕ ศอก ลึก ๒ ศอก
๒๓. คลองเทศ ปากคลองตะเคียน	กว้าง ๘ วา ลึก ๔ ศอก
๒๔. คลองแกะ ในคลองปากกราน	กว้าง ๕ ศอก ลึก ๓ ศอก

แขวงอำเภอนครน้อย ๓ คลอง

๒๕. คลองใน บ้านต้นโพ	กว้าง ๑๐ วา ลึก ๕ ศอก
๒๖. คลองลาวบ้านสักน้ำมัน	กว้าง ๔ วา ลึก ๒ ศอก
๒๗. คลองบ้านบางเขมา	กว้าง ๑๐ ศอก ลึก ๒ ศอก

แขวงอำเภอนครใหญ่ ๑๐ คลอง

๒๘. คลองบางผี บ้านพุทะเลา	กว้าง ๘ ศอก ลึก ๒ ศอก คืบ
๒๙. คลองบางผีบ้านเบิก	กว้าง ๑๐ วา ลึก ๕ ศอก
๓๐. คลองตาปานบ้านเสาธง	กว้าง ๓ วา ลึก ๖ ศอก
๓๑. คลองตาชูบ้านเสาธง	กว้าง ๘ ศอก ลึก ๕ ศอก
๓๒. คลองตามอนบ้านเสาธง	กว้าง ๑๐ ศอก ลึก ๖ ศอก
๓๓. คลองพูแดบ้านทับน้ำ	กว้าง ๓ วา ลึก ๕ ศอก
๓๔. คลองสรรพยาบ้านทับน้ำ	กว้าง ๓ วา ลึก ๕ ศอก
๓๕. คลองอีเพียนบ้านบางนางร้า	กว้าง ๘ ศอก ลึก ๕ ศอก
๓๖. คลองตาลบ้านลี	กว้าง ๔ วา ลึก ๓ ศอก
๓๗. คลองโพงพางบ้านลี	กว้าง ๔ วา ลึก ๓ ศอก

แขวงอำเภอเสนา ๖ คลอง

๓๘. คลองบ้านรุน	กว้าง ๓ วา ลึก ๓ ศอก
๓๙. คลองบางหวายบ้านรุน	กว้าง ๔ วา ลึก ๕ ศอก
๔๐. คลองบ้านท่าควายออก	กว้าง ๘ ศอก ลึก ๓ วา
๔๑. คลองบ้านบางไทรน้อย	กว้าง ๘ วา ลึก ๖ ศอก
๔๒. คลองบ้านบางปะแดง	กว้าง ๓ วา ลึก ๓ ศอก
๔๓. คลองบางหวาย	กว้าง ๒ ศอก ลึก ๓ ศอก

แขวงอำเภออุไทย ๑๙ คลอง

๔๔. คลองแรตบ้านแรต	กว้าง ๗ วา ลึก ๔ ศอก
๔๕. คลองท้ายบ้านขนอน	กว้าง ๘ วา ลึก ๔ ศอก
๔๖. คลองชุมแสงบ้านอักคเลไทย	กว้าง ๘ ศอก ลึก ๓ ศอก
๔๗. คลองไผ่เรืองท้ายบ้านมอน	กว้าง ๕ ศอก ลึก ๒ ศอก
๔๘. คลองบ้านเลน	กว้าง ๖ ศอก ลึก ๒ ศอก
๔๙. คลองวัดช่างทอง	กว้าง ๕ ศอก ลึก ๒ ศอก
๕๐. คลองยายศุขบ้านยี่ปุ่น	กว้าง ๔ วา ลึก ๔ ศอก
๕๑. คลองแกลบบ้านสวนพลู	กว้าง ๔ ศอก ลึก ๕ ศอก
๕๒. คลองวัดโคกบ่อ	กว้าง ๖ ศอก ลึก ๒ ศอก
๕๓. คลองตารักบ้านยี่ปุ่น	กว้าง ๔ ศอก ลึก ๒ ศอก
๕๔. คลองมะขามเทศ บ้านสวนพลู	กว้าง ๖ ศอก ลึก ๑ ศอก คืบ
๕๕. คลองวัดมเหยงคณ์	กว้าง ๓ วา ลึก ๓ ศอก
๕๖. คลองวัดยม	กว้าง ๗ วา ลึก ๕ ศอก
๕๗. คลองบางผี	กว้าง ๓ วา ลึก ๒ ศอก
๕๘. คลองผักชีบ้านแป้ง	กว้าง ๓ ศอก ลึก ๒ ศอก

๕๙. คลองชุมแสง กว้าง ๑๕ วา ลึก ๗ ศอก
๖๐. คลองบ้านแป้ง กว้าง ๖ วา ลึก ๓ ศอก
๖๑. คลองบ้านแชก กว้าง ๕ วา ลึก ๓ ศอก

คลองในแขวงเมืองอ่างทอง และเมืองลพบุรี ได้ความตามใบบอกว่า ผู้ว่าราชการเมืองและกรมการ จัดการทำทำนบแต่โดยลำพัง หาได้มีข้าราชการกรุงเทพฯ ไปตั้งกองทำ ดังในแขวงกรุงเก่าไม่ เป็นแต่แม่กองแต่งข้าราชการไปตรวจการปิดน้ำ และผู้ตรวจนั้นทำรายงานมาเสนอ

เมื่อปิดน้ำคราวศก ๑๐๙ คลองเมืองอ่างทอง เมืองลพบุรี จะได้ปิดคลองใดบ้าง ค้นบาญชีไม่พบ ชื่อคลองเมืองอ่างทอง เมืองลพบุรี ที่ได้ลงไว้ต่อไปนี้ ตามบาญชีที่ได้ปิดน้ำคราว ร.ศ. ๙๒ คือ

คลองในแขวงเมืองอ่างทอง ที่ได้ทำทำนบปรากฏชื่อในรายงาน ๕ คลอง คือ

๑. คลองหนองหลวง กว้าง ๕ วา ลึก ๕ ศอก
๒. คลองบ้านยาง กว้าง ๑๒ วา ลึก ๕ ศอก
๓. คลองท่าขวาง บ้านโพรนก กว้าง ๗ วา ลึก ๕ ศอก
๔. คลองบ้านพงสี กว้าง ๕ วา ลึก ๔ ศอก
๕. คลองคู บ้านศาลาดิน กว้าง ๕ วา ๓ ศอก ลึก ๖ ศอก

คลองเมืองลพบุรี ที่ได้ทำทำนบปิดน้ำ ปรากฏชื่อในรายงาน ๗ คลอง คือ

๑. คลองบางขันหมาก กว้าง ๙ วา ลึก ๙ ศอก
๒. คลองบางคู้ กว้าง ๑๐ วา ๒ ศอก ลึก ๘ ศอก
๓. คลองมะขามเทศ กว้าง ๙ วา ลึก ๗ ศอก
๔. คลองบางกระบือ กว้าง ๓ วา ลึก ๒ ศอก
๕. คลองน้ำหัก กว้าง ๑๕ วา ลึก ๓ ศอก
๖. คลองศาลา กว้าง ๑๓ วา ลึก ๔ ศอก
๗. คลองวัดเกาะแก้ว กว้าง ๑๕ วา ลึก ๖ ศอก

สะเบียงแลสิ่งของหลวงที่ได้จ่ายใช้ในการปิดน้ำคราว ร.ศ. ๑๐๙ จ่ายเข้าสารแก่ข้าราชการนายไพร่ที่เกณฑ์ไป คนละทะนาน ๒๐ วัน เปนคนละ ๒๐ ทะนาน รวมจ่ายเข้าสาร ๑๖ เกวียน ๖๓ ถัง จ่ายไม้เสาหลักแพ ๕๐๐ ต้น ไม้ไผ่สีสุก ๕๐๐๐ ลำ

การปิดน้ำตามวิธีเดิมมีแบบแผนมาดังนี้

ที่มา : เทศาภิบาล เล่ม ๑ วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๙ เรื่อง ปิดน้ำมณฑลกรุงเทพฯ หน้า ๑๗๑ - ๑๙๖.

ผนวก ๒

สัญญา

สัญญาในระหว่างเจ้าพระยาเทเวศรวงษวิวัฒน์ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ ต่อไปจะเรียกในสัญญานี้ว่า เสนาบดีแทนรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฝ่ายหนึ่ง แลมิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเดอินยินเนียแห่งแนเทอแลนด์อินเดียร์วอเตอร์สตาดอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๑ เสนาบดียอมทำสัญญาจ้างมิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเด เข้ารับราชการในตำแหน่งเจ้ากรมกรมคลอง กรมนี้จะเปนกรมตั้งขึ้นใหม่ แลจะเปนกรมขึ้นของกระทรวงเกษตราธิการ เพื่อสำหรับจัดการซ่อมคลองเก่า ๆ ที่มีอยู่แล้วแลทำนุบำรุงการต่อไปด้วย กับคิดจัดแบบวิธีแปลนที่จะขุดคลองใหม่ ๆ แลเปนผู้จัดการเรื่องนี้แลรักษาการคลอง ถ้าได้ดำริห์จัดทำขึ้นเมื่อใดในเวลาภายหลังนั้น ทั้งจะให้เปนผู้บังคับบัญชาการต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้น้ำสำหรับการปลูกเพาะด้วย

มิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเดยอมทำสัญญารับราชการในรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังได้กล่าวมาแล้วนั้น แลจะแนะนำการต่าง ๆ แลรับราชการโดยเต็มสติกำลังด้วยความรู้ความชำนาญสำหรับรัฐบาลสยาม เพื่อการของกรมได้ดำเนินไปสู่ความเจริญตลอด โดยเหตุนี้มิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเดยินยอมจะออกไปเที่ยวตรวจแลสืบเสาะถึงการต่าง ๆ ที่จะได้มอบให้ทำนั้นทุกประการ

ข้อ ๒ มิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเดยินยอมสัญญายกเวลาของตนทั้งสิ้นให้เปนเวลาสำหรับรับราชการของรัฐบาลสยาม แลในขณะยังดำรงตำแหน่งนำที่นั้นอยู่ก็จะไม่รับทำธุระการอย่างใดอย่างหนึ่งเลย แลจะไม่ทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือทำธุระอันใดซึ่งเกี่ยวแก่ราชการในน่าในกรมคลอง เพื่อหาผลประโยชน์สำหรับตนเอ็ง กับจะไม่หยุดพักราชการโดยมิได้รับอนุญาตจากเสนาบดี หรือผู้แทนเสนาบดีเลยเปนอันขาด เว้นเสียแต่จะมีเหตุเกิดขึ้นไม่ทันรู้ตัวหรือป่วยเจ็บที่มีหนังสือคู่มือจากแพทย์แสดงเหตุนั้นที่รัฐบาลจะมีความเห็นด้วยว่าไม่สามารถจะมารับราชการได้จริง ๆ

ข้อ ๓ สัญญาฉบับนี้จะได้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๑๒๒ (๑๙๐๓) เปนต้นไป มีอายุ ๓ ปีหรือ ๓๖ เดือนซึ่งเปนเวลาที่มิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเดจะต้องรับราชการจนครบ และเมื่อครบอายุสัญญานี้ ถ้ารัฐบาลสยามยังเต็มใจจะจ้างมิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเดให้คงรับราชการอีกต่อไปก็ให้ใช้สัญญาฉบับนี้ต่อไปได้ไม่จำเปนต้องทำสัญญากันใหม่เลย

เมื่อเวลาใดเสนาบดีเห็นว่า ราชการในน่าที่ส่วนการโยธาค่อยทุเลาว่างขึ้นแล้ว จะได้อนุญาตให้มิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเดหยุดพักราชการมีกำหนดไม่เกิน ๑ ปี การหยุดพักนี้มิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเดได้รับอนุญาตจากรัฐบาลแนเทอแลนด์อินเดียแล้ว ในระหว่างเวลาที่หยุดพักนี้ มิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเดจะไม่ได้รับเงินเดือนหรือเงินประเภทหนึ่งประเภทใดซึ่งอนุญาตให้ตามสัญญานี้จากรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเลย และหนังสือสัญญานี้คงอยู่ตามเดิมจนกว่ามิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเดจะกลับเข้ามารับราชการต่อไปจนครบกำหนดเวลานั้น

เมื่อสิ้นกำหนดในหนังสือสัญญานี้แล้ว ถ้ามิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเดจะคงรับราชการในรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต่อไปอีก เมื่อครบกำหนด ๓๖ เดือนแล้ว มิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเดจะได้รับอนุญาตมีเวลาหยุดพักราชการ ๖ เดือนโดยได้รับเงินเดือนเต็มอัตรา

มิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเดจะได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๒๐๐๐ บาท จ่ายให้ในเวลาสิ้นเดือนทุกเดือน และถ้าเวลาใดเวลาหนึ่งราคาเงินตกต่ำไปปอนด์หนึ่งไม่ถึง ๑๘ บาท ๔๘ อัฐแล้ว มิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเดจะได้รับเงินเพิ่มขึ้นให้คงราคาปอนด์หนึ่งต่อ ๑๘ บาท ๔๘ อัฐ

ข้อ ๔ ในระหว่างเวลาที่มิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเดได้รับราชการตามสัญญานี้จะได้รับเงินค่าเช่าบ้านทุกเดือน ๆ ละ ๒๐๐ บาท

ข้อ ๕ เมื่อมิสเตอร เย,โฮมันวันเดอรไฮเดออกไปทำราชการนอกจังหวัดเมืองกรุงเทพ, จะได้รับเงินค่าเดินทางนอกจากค่าใช้สอยพาหนะต่าง ๆ เปนวันละ ๑๕ บาท

ข้อ ๖ เมื่อถึงกำหนดที่มิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเดจะไปจากกรุงสยาม แล้วจะได้รับเงินค่าโดยสารเป็นจำนวนเท่ากับที่ได้รับเมื่อเวลาเข้ามากรุงสยามเป็นเงิน ๘๙ ปอนด์หรือเป็นเงินบาทสยามคิดให้ได้เท่าจำนวนนั้น

ข้อ ๗ ถ้ามีเหตุซึ่งไม่ทันรู้ตัวหรือความป่วยเจ็บเกิดขึ้นแก่มิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเด เมื่อได้รับหนังสือคู่มือจากแพทย์ซึ่งรัฐบาลเห็นว่าเป็นการจริงแล้ว ได้อนุญาตให้มิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเดหยุดพักราชการมีกำหนดเวลาอันสมควร พอรักษาตัวหายปรกติดีได้ ในระหว่างหยุดพักนี้รัฐบาลจะยอมจ่ายเงินเดือนให้แก่มิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเดเต็มอัตราเพียง ๖ เดือนเท่านั้น ถ้าเกินไปกว่านี้จะไม่จ่ายทั้งเงินเดือนและเงินประเภทใดใดซึ่งอนุญาตให้ตามสัญญานี้เลย

ข้อ ๘ ถ้าเวลาหนึ่งเวลาใดในระหว่างอายุสัญญานี้แพทย์มีความเห็นว่า มิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเดมีความเจ็บป่วยจะไม่สามารถรับราชการได้อีกต่อไป โดยรัฐบาลมีความเห็นด้วยแล้ว สัญญาฉบับนี้จะได้เป็นอันยกเลิกตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นไป แต่มิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเด จะได้รับเงินเป็นเบี้ยบำนาญเท่ากับเงินเดือน ๓ เดือน ถ้าต้องเลิกสัญญาดังนี้

ข้อ ๙ ถ้ามิสเตอร เย, โฮมันวันเดอรไฮเด มีความผิดโดยประพฤติตนไม่สมควรก็ดีละเลยราชการบ้างก็ดี หรือไม่ยอมทำการในน่าที่ของตนหรือไม่ประพฤติตามข้อความในสัญญานี้ก็ดี จะต้องไล่ออกจากน่าที่ราชการเสีย และไม่มีความยุติธรรมอันใดจะร้องเรียกเงินเดือนหรือค่าเดินทางจากรัฐบาลได้สำหรับส่วนเวลายังค้างอยู่ในสัญญาตั้งแต่วันที่ไล่ออกแล้วนั้น

ข้อ ๑๐ ถ้าเกิดมีความสงไสยหรือเข้าใจผิดในการใดใดหรือเกี่ยวข้องด้วยข้อความข้อใดใดในสัญญาฉบับนี้ ผู้ถือสัญญาข้างหนึ่งข้างใดจะนำข้อความนั้น ๆ ไปฟ้องร้องขอความตัดสินชี้ขาดของศาลต่างประเทศกรุงเทพฯ ก็ได้ และคำตัดสินของศาลให้เป็นประการใดจะต้องถือเป็นอันถูกต้องด้วยกันทั้งสองฝ่าย

เพื่อเป็นหลักฐานพยานของหนังสือสัญญาฉบับนี้ผู้ถือสัญญาทั้งสองฝ่ายได้ลง
ลายมือไว้เป็นสำคัญ ณ กรุงเทพ, วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๒ (๑๙๐๓)

นามฝ่ายที่ ๑

นามฝ่ายที่ ๒

ที่มา : หจช., เอกสาร ร.๕ - ๗ กรมคลอง เล่ม ๑/๓

ผนวกที่ ๓

ประวัติของกรมชลประทาน

๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกรมคลองขึ้นในสังกัดกระทรวงเกษตราธิการ

๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๕ โอนกรมคลองไปสังกัดกรมทาง มีหน้าที่สร้างทางบก ทางน้ำ ส่วนงานขุดคลองหรือซ่อมแซมทางน้ำอันเป็นประโยชน์แก่การเพาะปลูกให้คงอยู่ในหน้าที่ของกระทรวงเกษตรจะเป็นผู้ดำริ แต่ให้กรมทางเป็นผู้จัดทำ และทั้งนี้ได้เปลี่ยนนามกรมโยธาธิการที่กรมทางสังกัดเป็นกระทรวงคมนาคม

๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกรมคลองขึ้นใหม่ เรียกชื่อว่ากรมทดน้ำ

๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อกรมทดน้ำเป็นกรมชลประทาน

๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๖ ในสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้โอนกรมชลประทานจากกระทรวงเกษตรไปสังกัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ

๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ สมัยจอมพลถนอม กิตติขจร ได้ย้ายกรมชลประทานมาสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานชลประทาน มีดังต่อไปนี้

ชื่อ	ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง	เสนาบดีกระทรวงเกษตรที่สังกัด
<u>กรมคลอง</u> : ตำแหน่ง เจ้ากรม		
นายเจ. โฮมาน วันเดอร์ไฮเด	๑๓ มิถุนายน ๒๔๔๕ - ๑๒ มิถุนายน ๒๔๕๒	เจ้าพระยาเทเวศร์ - เจ้าพระยาวงษานุประพัทธ์ (ม.ร.ว.สท้าน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)
นายเจ.วัน ทูเบอร์เก้น	๑๓ มิถุนายน ๒๔๕๒ - ๒ สิงหาคม ๒๔๕๒	เจ้าพระยาวงษานุประพัทธ์
พระยาสวัสดิ์วรวิถี (ม.ร.ว.สายหยุด สนิทวงศ์) ขณะมีบรรดาศักดิ์เป็นหม่อมลนุรุทธเทวา	๓ สิงหาคม ๒๔๕๒ - ๓ เมษายน ๒๔๕๕ (หลังจากนั้นกรมคลองได้หยุดไปชั่วระยะหนึ่ง	เจ้าพระยาวงษานุประพัทธ์
<u>กรมทดน้ำ</u> : เริ่มตำแหน่งอธิบดีในสมัยเจ้าพระยาพลเทพ		
นายอาร์.ซี.อาร์.วิลสัน	พฤษจิกายน ๒๔๕๗ - ๑๔ สิงหาคม ๒๔๖๕	กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์
เจ้าพระยาพลเทพ (เฉลิม โกมารกุล ณ นคร)	๑๕ สิงหาคม ๒๔๖๕ - ๑๗ ตุลาคม ๒๔๖๖	เจ้าพระยาพลเทพ

ชื่อ	ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง	เสนาบดีกระทรวงเกษตรที่สังกัด
<u>กรมชลประทาน</u>		
พระยาชลมารคพิจารณ์	๑๘ ตุลาคม ๒๔๖๖ -	เจ้าพระยาพลเทพ
(ม.ล.พงศ์ สนิทวงศ์)	๓๑ มกราคม ๒๔๗๕	
พลตรีพระอุดมโยธาธิยุต	๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๕ -	
(สด รัตนาวะดี)	๑๔ กันยายน ๒๔๘๕	
พระพิศาลสุขุมวิท	๑๕ กันยายน ๒๔๘๕ -	
(ประสพ สุขุม)	๒๒ พฤษภาคม ๒๔๘๖	
พลตรีพระอุดมโยธาธิยุต	ประมาณ ๑ เดือน	
(สด รัตนาวะดี)		
นายจรูญ สืบแสง	กันยายน ๒๔๘๖ -	
	๒๒ ตุลาคม ๒๔๘๖	
พลตรีพระอุดมโยธาธิยุต	๒๓ ตุลาคม ๒๔๘๖ -	
(สด รัตนาวะดี)	๓๑ ธันวาคม ๒๔๘๙	
หลวงสินธุกิจปรีชา	๑ มกราคม ๒๔๙๐ -	
(วงศ์ กุลพงศ์)	๒๘ ตุลาคม ๒๔๙๑	
ม.ล.ชูชาติ กำภู	๒๑ มกราคม ๒๔๙๒ -	
	๓๐ กันยายน ๒๕๐๙	

<u>ที่มา</u> : ๑. กชป., "วิวัฒนาการของงานชลประทานในประเทศไทย" <u>ข่าวสารชลประทาน</u> ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๑ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๒๐), หน้า ๑๓ - ๑๖.

๒. RID., <u>Administration Report of the Royal Irrigation Department of Siam for the period 2457 B.E. - 2468 B.E. (1914-15) (1925 - 26).</u>

RID., <u>Project Estimate for Works of Irrigation, Drainage and Navigation to Develop The Plain of Central Siam 1915.</u>

ผนวกที่ ๔

โครงการชลประทานหลวงที่ได้เปิดการก่อสร้างตามลำดับสมัย ที่กรมชลประทานจัดแบ่งไว้

ระยะ	พ.ศ.	โครงการที่เปิด	เนื้อที่ชลประทาน(ไร่)	หมายเหตุ
๑	๒๔๔๕	โครงการชลประทานประเภทเก็บกัก โดยสร้างประตูน้ำ ประตูระบายน้ำที่ปากคลองภาษีเจริญ คำเนินสดวก คลองแสนแสบ คลองท่าไข่ คลองบางขนาก คลองพระโขนง และคลองด่าน	๓๐๐,๐๐๐	รัชกาลที่ ๕
๒	๒๔๕๘	โครงการป่าสักใต้	๖๘๐,๐๐๐	
	๒๔๖๔	โครงการเชียงราก - คลองด่าน	๖๖๘,๐๐๐	
	๒๔๗๐	(๑) โครงการโพธิ์พระยา	๓๑๒,๐๐๐	
		(๒) โครงการเหมืองแม่แฝก	๖๖,๐๐๐	
๓.	๒๔๗๖	(๑) โครงการนครนายก	๖๘๐,๐๐๐	หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง
		(๒) โครงการสามชุก	๓๖๒,๗๐๐	

ระยะ	พ.ศ.	โครงการที่เปิด	เนื้อที่ชลประทาน(ไร่)	หมายเหตุ
		(๓) โครงการแม่วัง	๗๔,๐๐๐	
	๒๔๘๐	(๑) โครงการมะขามเฒ่า	๗๕,๐๐๐	
		(๒) โครงการแม่ปิงเก่า	๓๙,๐๐๐	
	๒๔๘๒	เปิดโครงการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๘ โครงการ		
		(๑) โครงการลำตะคอง นครราชสีมา	๑๐๐,๐๐๐	
		(๒) โครงการทุ่งสัมฤทธิ์ นครราชสีมา	๑๕๓,๐๐๐	
		(๓) โครงการห้วยเสนง สุรินทร์	๔๗,๖๐๐	
		(๔) โครงการทุ่งแซงบาดาล	๑๘๐,๐๐๐	
		(๕) โครงการบ้านตูม	๒๙,๐๐๐	
		บ้านติ้ว มหาสารคาม	๒๙,๐๐๐	
		(๖) โครงการห้วยน้ำหมาน เลย	๕,๕๐๐	
		(๗) โครงการห้วยหลวง อุดร	๔๐,๐๐๐	
		(๘) โครงการริมน้ำโขง หนองคาย	๖๔,๐๐๐	
	๒๔๘๔	(๑) โครงการเพชรบุรี	๒๒๐,๐๐๐	
		(๒) โครงการเก็บกักริมแม่น้ำกลอง	๓๙๐,๐๐๐	
		(๓) โครงการทุ่งตะวันตก	๔๕๘,๓๐๐	

ระยะ	พ.ศ.	โครงการที่เปิด	เนื้อที่ชลประทาน(ไร่)	หมายเหตุ
๔	๒๔๙๕	เปิดการก่อสร้างโครงการเขื่อนเจ้าพระยา	๕,๗๑๘,๐๐๐	หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

ที่มา : กรมชลประทาน. ที่ระลึกในการเปิดเขื่อนเจ้าพระยา, ๒๕๐๐

ฉบากที่ ๕

LOAN NUMBER 36 TH

L O A N A G R E E M E N T

(Irrigation Project)

BETWEEN

KINGDOM OF THAILAND

AND

INTERNATIONAL BANK FOR RECONSTRUCTION
AND DEVELOPMENT

DATED October 27, 1950

LOAN AGREEMENT

AGREEMENT, dated October 27, 1950, between the Kingdom of Thailand (hereinafter called the Borrower) and International Bank for Reconstruction and Development (hereinafter called the Bank).

ARTICLE I

The Loan

Section 1.01. The Bank agrees to lend to the Borrower, on the terms and conditions hereinafter in this Agreement set forth or referred to, the sum of eighteen million dollars ($18,000,000), or the equivalent in currencies other than dollars.

Section 1.02. The parties to this Agreement accept all the provisions of Loan Regulations No. 3 of the Bank, dated August 15, 1950 (hereinafter called the Loan Regulations), a copy of which has been furnished to the Borrower, with the same force and effect as if they were fully set forth herein. Each of the parties hereto agrees to perform all the obligations on its part to be performed under the Loan Regulations.

Section 1.03. The Bank shall open a Loan Account on its books in the name of the Borrower and shall credit to such Account the amount of the Loan. The amount of the Loan may be withdrawn from the Loan Account as provided in, and subject to the rights of cancellation and suspension set forth in, the Loan Regulations. Copies of forms of withdrawal applications have been delivered to the Borrower.

Section 1.04. The Borrower shall pay to the Bank a commitment charge at the rate of three-fourths of one percent ($\frac{3}{4}$ %) per annum on the principal amount of the Loan not so withdrawn from time to time. Such commitment charge shall accrue from the Effective Date or from February 15, 1951, whichever shall be the earlier.

Section 1.05. The Borrower shall pay interest at the rate of four percent (4 %) per annum on the principal amount of the Loan so withdrawn and outstanding from time to time.

Section 1.06. Interest and commitment charge shall be payable semi-annually on April 15 and October 15 in each year.

Section 1.07. The Borrower shall repay the principal of the Loan in accordance with the amortization schedule set forth in Schedule 1 to this Agreement.

ARTICLE II

Use of Proceeds of the Loan

Section 2.01. The Borrower shall cause the proceeds of the Loan to be applied exclusively to the cost of goods which will be required for the carrying out of the Project as described in Schedule 2 to this Agreement. The specific goods to be purchased out of the proceeds of the Loan shall be determined by agreement between the Bank and the Borrower, and the list of such goods may be modified from time to time by agreement between them.

Section 2.02. The Borrower shall cause all goods purchased in whole or in part with the proceeds of the Loan to be used in the territories of the Borrower exclusively in the carrying out of the Project.

ARTICLE III

Bonds

Section 3.01. The Borrower shall execute and deliver Bonds representing the principal amount of the Loan as provided in the Loan Regulations. The Minister of Finance of the Borrower and such person or persons as he shall appoint in writing are designated as the authorized representatives of the Borrower for the purposes of Section 6.12 of the Loan Regulations.

ARTICLE IV

Particular Covenants

Section 4.01. (a) The Borrower shall cause the Project to be carried out and completed with due diligence and efficiency and in conformity with sound engineering practice.

(b) The Borrower shall furnish to the Bank, promptly upon their preparation, the plans and specifications for the Projects and any material modifications subsequently made therein.

(c) The Borrower shall cause to be maintained records showing the use made of the goods and the progress of the Project (in

cluding the cost thereof); shall enable the Bank's representatives to examine the Project, the goods and any relevant records and documents; and shall furnish to the Bank all such information as the Bank shall reasonably request concerning the goods and the Project.

Section 4.02. (a) The Bank and the Borrower will co-operate fully to assure that the purposes of the Loan shall be accomplished. To that end, each of them shall furnish to the other all such information as it shall reasonably request with regard to the general status of the Loan. On the part of the Borrower, such information shall include information with respect to financial and economic conditions in the territories of the Borrower and the international balance of payments position of the Borrower.

(b) The Borrower and the Bank will from time to time exchange views through their representatives with regard to matters relating to the purposes of the Loan and the maintenance of the service thereof. The Borrower will promptly inform the Bank of any condition that shall interfere with, or threaten to interfere with, the accomplishment of the purposes of the Loan or the maintenance of the service thereof.

(c) If the Borrower or any of its political subdivisions or any agency of the Borrower or of any such political subdivision shall propose to incur any substantial external debt, the Borrower will promptly inform the Bank of the proposal and, before the proposed action is taken, will afford the Bank all opportunity which

is reasonably practicable in the circumstances to exchange views with the Borrower with respect thereto, provided, however, that the provisions of this paragraph (c) shall not apply to :

(i) the incurring of additional external debt through utilization, in accordance with the terms of any credit established prior to the date of this Agreement, of any unused amounts available under such credit and

(ii) the entering into international payments or similar agreements the term of which is not more than one year and under which the transactions on each side are expected to balance over the period of the agreement.

(d) The Borrower will afford all reasonable opportunity for accredited representatives of the Bank to visit any part of the territories of the Borrower for purposes related to the Loan.

Section 4.03. It is the mutual intention of the Borrower and the Bank that no other external debt shall enjoy any priority over the Loan by way of a lien on governmental assets. To that end, the Borrower undertakes that, except as the Bank shall otherwise agree, if any lien shall be created on any assets of the Borrower or any of its political subdivisions or any agency of the Borrower or of any such political subdivision as security for any external debt, such lien shall equally and ratably secure the payment of the principal of, and interest and other charges on, the

Loan and the Bonds, and that in the creation of any such lien express provision shall be made to that effect, provided, however, that this Section shall not apply to any sien created on property, at the time of purchase thereof, solely as security for the payment of the purchase price of such property.

Section 4.04. The principal of, and interest and other charges on, the Loan and the Bonds shall be paid without deduction for and free from any taxes imposed by the Borrower or any taxing authority thereof or therein and free from all restrictions of the Borrower and its political subdivisions and agencies. The foregoing provision of this Section shall not apply to taxes on payments under any Bond to a holder thereof other than the Bank when such Bond is beneficially owned by an individual or corporate resident of the Borrower. The Loan Agreement and the Bonds shall be free of any issue, stamp or other tax imposed by the Borrower or any taxing authority thereof or therein.

Section 4.05. The Borrower shall satisfy the Bank that it has made adequate arrangements to insure the goods financed with the proceeds of the Loan against risks incident to their purchase and importation into the territories of the Borrower.

Section 4.06. The Borrower shall engage an engineering consultant satisfactory to the Bank to advise with respect to the design of the barrage to be constructed as part of the Project and, unless the Bank shall otherwise agree, will comply with any and all recommendations made by such engineering consultant in

respect thereof, including the making of such model tests as such engineering consultant may deen advisable. Unless the Bank shall otherwise agree, the Borrower shall cause the barrage to be constructed in accordance with the recommendations of such engineering consultant. Copies of any recommendations made by such consultant shall be promptly forwarded to the Bank.

Section 4.07. The Borrower will provide or cause to be provided the funds necessary to meet the costs of the Project as and when required.

ARTICLE V

Remedies of the Bank

Section 5.01. If any event specified in paragraph (1) or (2) of Section 5.02. of the Loan Regulations shall occur and shall continue for a period of thirty days or if any event specified in paragraph (3) of Section 5.02 of the Loan Regulations shall occur and shall continue for a period of sixty days after notice thereof shall have been given by the Bank to the Borrower, then at any subsequent time during the continuance thereof, the Bank, at its option, may declare the principal of the Loan and of all the Bonds then outstanding to be due and payable immediately, and upon any such declaration such principal shall become due and payable immediately, anything in this Agreement or in the Bonds to the contrary notwithstanding.

ARTICLE VI

Miscellaneous

Section 6.01. The Closing Date shall be December 31, 1955.

Section 6.02. The following addresses are specified for the purposes of Section 8.01 of the Loan Regulations :

For the Borrower :

Minister of Finance,
Minister of Finance,
Bangkok, Thailand.

For the Bank :

International Bank for Reconstruction
and Development,
1818 H Street, N.W.,
Whashington 25, D.C.,
United States of America.

Section 6.03. A date 120 days after the date of this Agreement is hereby specified for the purposes of Section 9.04 of the Loan Regulations.

Section 6.04. The Minister of Finance of the Borrower in office at the time in question is designated for the purposes of Section 8.03 of the Loan Regulations.

In Witness Whereof, the parties hereto, acting through their representatives thereunto duly authorized, have caused this Agreement to be signed in their respective names and delivered in

the District of Columbia, United States of America, as of the day and year first above written.

KINGDOM OF THAILAND

By Wan Waithayakon

Authorized Representative

INTERNATIONAL BANK FOR
RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT

By Eugene R. Black

President

SCHEDULE I

Amortization Schedule

Date Payment Due	Payment of Principal	Principal Amount Outstanding After Each Payment
October 15, 1955	$	$ 18,000,000
April 15, 1956	425,000	17,575,000
October 15, 1956	433,000	17,142,000
April 15, 1957	442,000	16,700,000
October 15, 1957	451,000	16,249,000
April 15, 1958	460,000	15,789,000
October 15, 1958	469,000	15,320,000
April 15, 1959	478,000	14,842,000
October 15, 1959	488,000	14,354,000
April 15, 1960	498,000	13,856,000
October 15, 1960	508,000	13,348,000
April 15, 1961	518,000	12,830,000
October 15, 1961	528,000	12,302,000
April 15, 1962	539,000	11,763,000
October 15, 1962	549,000	11,214,000
April 15, 1963	560,000	10,654,000
October 15, 1963	572,000	10,082,000
April 15, 1964	583,000	9,499,000
October 15, 1964	595,000	8,904,000
April 15, 1965	607,000	8,297,000
October 15, 1965	619,000	7,678,000
April 15, 1966	631,000	7,047,000
October 15, 1966	644,000	6,403,000
April 15, 1967	657,000	5,746,000
October 15, 1967	670,000	5,076,000
April 15,1968	683,000	4,393,000

Date Payment Due	Payment of Principal	Principal Amount Outstanding After Each Payment
October 15, 1968	$ 697,000	$ 3,696,000
April 15, 1969	710,000	2,986,000
October 15, 1969	725,000	2,261,000
April 15, 1970	738,000	1,523,000
October 15, 1970	754,000	769,000
April 15, 1971	769,000	---

Premiums on Prepayment and Redemption

The following percentages are specified as the premiums payable on repayment in advance of maturity of any part of the principal amount of the Loan pursuant to Section 2.05 (b) of the Loan Regulations or on the redemption of any Bond prior to its maturity pursuant to Section 6.16 of the Loan Regulations :

Time of Prepayment or Redemption	Premium
Not more than 5 years before maturity	½ %
More than 5 years but not more than 10 Years before maturity	1 %
More than 10 years but not more than 15 years before maturity	1¾ %
More than 15 years before maturity	2½ %

SCHEDULE 2

Description of Project

The Irrigation Project will provide an assured water supply, properly controlled and distributed, for the irrigation of an area of approximately 2,260,000 acres (about 914,000 hectares) in the Central Plain of Thailand. In addition, the Project will provide for the Maintenance of a sufficient depth of water for navigation of fiver craft in the Noi and Suphan effluents of the Chao Phya River and in a canal to be constructed east of the Chao Phya River.

For these purposes, a barrage will be constructed on the Chao Phya River apout sex kilometers downstream from the town of Chainat, approximately 160 kilometers north of Bangkok. The barrage will be constructed in a diversion to be made in a short bend of the Chao Phya River and will be of reinforced concrete construction. Further, the barrage will include structures and penstocks to provide for the installation of hydraulic generating units contemplated in connection with future electric power development. The Borrower will engage, in accordance with the provision of Section 4.06 of this Agreement, an engineering consultant to advise with respect to the design of the barrage. The Borrower will also engane a contractor, satisfactory to the Bank, for the supervision of the construction of the barrage. Such contractor will provide all necessary supervisory personnel, will determine, inconsultation with the Borrower, the types and quantities of the necessary construction equipment to be supplied by

the Borrower, and will take full responsibility for the construction of the barrage.

In addition to the barrage, a complete irrigation system consisting of the necessary canals and regulating structures will be constructed in the area commanded by the barrage.

The Project also includes provision of equipment and spare parts for the reconstruction and expansion of the Central Workshop of the Royal Irrigation Department in Bangkok. The Central - Workshop will be used for normal maintenance of the equipment of the Royal Irrigation Department and for fabrication of gates, valves, and other auxiliaries required in the irrigation systems.

The Borrower will acquire the real property necessary for the construction and operation of the Project as and when required, and will have available at all times sufficient barges for the transportation of the labor, material and construction equipment required in the Project.

The Project will be completed over an eight-year period.

- : ooOOXOOoo : -

Certified true copy.

Research Division,

Bank of Thailand.

ที่มา : กองวิชาการ, กรมวิเทศสหการ

ประวัติการศึกษา

ชื่อ นางสาวสุนทรี อาสะไวย์

การศึกษา สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมดี) สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา ๒๕๑๔ เข้าศึกษาต่อแผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๑๖

ผลงาน "ประวัติโครงการรังสิต" รายงานผลการวิจัยของสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๒๐

สถานที่ทำงาน สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์